

T.C

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHİ MEKÂN GEZİLERİNİN
ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ:
AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

Niğde

Kasım, 2019

T.C
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHİ MEKÂN GEZİLERİNİN
ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ:
AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU

Niğde

Kasım, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Mekân Gezilerinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği” isimli araştırmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamına kaynaklarda yer verildiğine ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/11/2019

Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU danışmanlığında Gülfidan ANAHTARCIOĞLU tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Mekan Gezilerinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

08 / 11 / 2019

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Alpay AKSİN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKCÜ

.....

Ret.....

.....

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve
..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mesut SAĞNAK
Enstitü Müdürü V.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHİ MEKÂN GEZİLERİNİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİ: AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ

ANAHTARCIOĞLU, Gülfidan

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nihal Baloğlu Uğurlu

Kasım 2019, 101 sayfa

Bu araştırmanın amacı, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini ortaya koymaktır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının 6. Sınıf düzeyinde yer alan “Kültür ve Miras” öğrenme alanının “İpek Yolunda Türkler” ünitesi kapsamında gerçekleştirilen tarihi mekân gezisinin öğrencilerin akademik başarı düzeylerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış olup, öğrencilerin başarı düzeylerini ölçek üzere araştırmacı tarafından bir akademik başarı testi geliştirilmiştir. Araştırma, 2017-2018 öğretim yılının Bahar döneminde, Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı bir devlet okulunun iki farklı şubesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin başarı düzeylerindeki artışını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artırdığını göstermektedir. Bu sonuç, tarihi mekân gezilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ilgili kazanımlarla bütünleştirilerek uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu düzeyde etkilediğinin bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Yerel Tarih, Yerel Tarih Uygulamaları

ABSTRACT

THE EFFECT OF HISTORICAL SPACE TRIPES ON STUDENTS 'ACADEMIC ACHIEVEMENTS IN SOCIAL STUDIES: A CASE OF AKSARAY

ANAHTARCIOĞLU, Gülfidan

Turkish Language and Social Sciences Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU

November, 2019, 101 Page

The aim of this study is to show the affect of trips in social studies lesson to the academic succes of students. To accomplish this aim the effect to the academic succes of the historical places trips that has been done as part of the learning domain " Culture and Heritage" of the unit " Turks on the Silkroad" which is included in the 2005 cirriculum of the 6th grades Social Studies has been researched. In the research pretest-posttest control group method quasi-experimental design is used and a to measure the success of students an academic success test is designed by the researcher. The research is done 2017-2018 academic year at the spring semester in Aksaray city in the two different state schools' two different classes which is in the management of Aksaray provincial directorate of national education. The results obtained from the research show that the historical places trips make a positive effect on the academic success of learners. This result show us that historical places trips if done with the acquisitions that are included in the Social Studies curriculum increases the success of learners.

Key words: Social Studies, Social Studies Education, Local History, Local History Applications

ÖNSÖZ

Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığının tüm okullarda uygulamasını istediği “Okul Dışarıda” etkinliğinden tahmin edileceği gibi eğitim öğretim faaliyetleri okul içerisinde devam ettiği kadar okul dışında da devam etmektedir. Merkez teşkilatın bu konudaki düşüncesini ortaya koyan uygulamalardan yola çıkarak okul dışı eğitim öğretim etkinliklerinin önemsendiğinden bahsetmemiz mümkündür. Alan içeriği olarak bu konuda yeteri kadar materyali içinde barındıran Sosyal Bilgiler alanı eğitim öğretim etkinliklerini okul dışına taşımak adına öğretmenlere kolaylıklar sağlamaktadır. Cennet ülkemizin her bir yanında yeteri kadar bulunan tarihi yapıların bu amaç yolunda kullanılması hem öğrencilere yerel tarih konusunda deneyim elde etme imkânı sağlayacak hem de derslerinde kitaplar üzerinde gördükleri eserleri bizzat görme şansını elde edeceklerdir. Yerel tarih uygulamaları amacıyla atılan bu adımın öğrencilere en büyük geri dönütü kalıcı bilgi olarak yansıyacaktır. Yerel tarih öğretimi Sosyal Bilgiler dersinde yakında uzağa ilkesi boyutunda önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin öğrenme etkinliklerini destekleyici bir faaliyet olarak eğitim öğretim etkinliklerinde yerini alabileceği gibi dersi zenginleştiren bir etkinlik olarak da katkı yapmış olacaktır. Bu çerçevede yerel tarih uygulamalarının Sosyal Bilgiler dersinde önemli katkılarının olacağını ve bu alan içerisinde yeteri kadar kullanımının sağlanması gerektiği hususunda ısrarlı olunması gerektiği söylenebilir.

Araştırma sürecinde desteklerini esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU’ya çok teşekkür ederim. Çalışmanın sayısal veri analizi kısmında bana içtenlikle destek olan Dr. Öğretim Üyesi Betül POLAT DEMİR’e teşekkür ederim. Eğitim-öğretim hayatım boyunca hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan bugünlere gelmemi sağlayan aileme ve desteğini eksik etmeyen kıymetli eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Değerli hocalarımla rehberliğinde ortaya koyduğumuz bu araştırmayı biricik oğlumuz Çetin Alp’e armağan ediyorum.

Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

Kasım, 2019

İÇİNDEKİLER

Özet	iii
Abstract	v
Ön Söz	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	xi
Kısaltmalar Listesi	xii

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Problemin Cümlesi.....	4
1.5. Alt Problemler.....	4
1.6. Varsayımlar.....	4
1.7. Sınırlılıklar	5
1.8. Tanımlar.....	5

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. SOSYAL BİLGİLER.....	6
2.1.1. Tanımı.....	6
2.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	9
2.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amaçları.....	10
2.1.4. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları.....	13
2.2. YEREL TARİH	16
2.2.1. Tanımı	16
2.2.2. Yerel Tarih Öğretimi.....	17
2.2.3. Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılabilecek Kaynaklar.....	18
2.2.4. Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları	21
2.2.5. Yerel Tarih Öğretiminin Sınırlılıkları.....	24

2.2.6. Yerel Tarih Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Konular	25
2.2.7. Yerel Tarih Öğretiminde Mekânlar	26
2.2.8. Yerel Tarih Öğretiminde Gezi-Gözlem	28
2.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH İLE İLGİLİ İLKELER	30
2.3.1. Açıklık İlkesi	30
2.3.2. Etkin Katılım İlkesi	31
2.3.3. Yakından Uzağa İlkesi	31
2.3.4. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi	32
2.3.5. Somuttan Soyuta İlkesi	32
2.3.6. Hazır Bulunuşluluk İlkesi	33
2.3.7. Öğrenciye Görelilik İlkesi	33
2.4. AKSARAY İLİ	34
2.4.1. Aksaray İli Tarihçesi	34
2.4.2. Aksaray İlinde Gerçekleştirilecek Yerel Tarih Çalışmalarında Kullanılabilecek ve Kaynak Sağlayabilecek Tarihsel Alanlar	35
2.5. ALAN YAZIN İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	37

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	43
3.2. Çalışma Grubu	43
3.3. Veri Toplama Aracı	44
3.3.1. Madde Yazma	44
3.3.2. Uzman Görüşlerinin Alınması ve Deneme Formunun Hazırlanması	45
3.3.3. Deneme Uygulaması	45
3.3.4. Madde Analizi	45
3.4. Deneysel İşlem	47
3.5. Veri Analizi	49

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinin Deneysel Süreç Öncesi Tespiti	51
4.2. Normallik Katsayısı	52
4.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Öncesinden Sonrasına Değişimin Karşılaştırılması.....	53
4.4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Öncesinden Sonrasına Değişimin Karşılaştırılması.....	54
4.5. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Sonrasında Değişimin Karşılaştırılması.....	54

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1. Tartışma ve Sonuç.....	55
5.2. Öneriler	57
Kaynakça.....	59
Ekler.....	64
Ek 1: Resmi Belgeler	64
Ek 2: Gezi Sırasında Çekilen Fotoğraflar	69
Ek 3: Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarında Kullanılabilecek Ders Etkinlikleri	75
Ek 4: Günlük Planlar.....	79
Ek 5: Başarı Testi.....	95
Ek 6: Özgeçmiş	101

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Deney ve kontrol gruplarının başarı testi ön test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları.....	43
Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımları.....	46
Tablo 3. İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testi	51
Tablo 4. Deney ve kontrol gruplarından elde edilen puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları	52
Tablo 5. Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	52
Tablo 6. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	53
Tablo 7. Deney ve kontrol gruplarının başarı testi son test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları.....	54

KISALTMALAR LİSTESİ

Km : Kilometre

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

NCSS : Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

Vd. : Birden fazla yazarın olduğu eserlerde ilk yazardan sonrakiler

Vb. : Ve benzeri/ve benzerleri

Ed. : Editör

Akt. : Aktaran

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Resmi Belgeler	64
Ek 2. Gezi Sırasında Çekilen Fotoğraflar	69
Ek 3. Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarında Kullanılabilecek Ders Etkinlikleri	75
Ek 4. Günlük Planlar	79
Ek 5. Başarı Testi	95
Ek 6. Özgeçmiş	101

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu araştırma beş bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekân gezilerinin akademik başarıya etkisini ortaya koymak için araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarından söz edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dünya üzerinde insanın var olduğu ilk andan itibaren Tarih disiplininin sahip olacağı içerik çerçevesi şekillenmeye başlamıştır. Alan itibariyle geçmişte yaşanan olayları ele alan bir disiplin olarak anlatılmaya çalışılsa da Tarih disiplini çalışma alanı itibariyle çok ta sade bir içeriğe sahip değildir. Kapsam olarak derin bir yapıya sahip olan Tarih disiplini insan eğitiminde de önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların ait oldukları milletin, coğrafyanın geçmişte neler yaşadığına dair bilgi sahibi olması önemli bir durumdur. Ait olduğu toplumda geçmişte nelerin yaşandığı konusunda yeterli bilgisi olan insan şüphesiz var olduğu çevreye daha ilgili yaklaşacaktır. Ülkesinin geçmişte kazandığı başarılarından ders alarak kendinde bağlı olduğu medeniyete katkı yapma azmini bulacaktır. Böylece Tarih bilen nesiller nitelikli bir yapıya sahip olabileceği gibi devletini, milletini daha ileriye götürme noktasında başarılı adımlar atacaktır. Tarih biliminin insanlara kazandırabileceği becerilerden Avcı Akçalı (2013: 1) şöyle bahsetmektedir: “Tarihi öğrenmek ve bilmek insanların bugünü anlama, geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunma, farklı kültürlerle ilgili kavrayış geliştirme, toplumsal değerler kazanma, temel ve tarihsel düşünme becerileri geliştirme gibi birçok yetilerinin de gelişmesini sağlamaktadır”.

Tarih alanı aynı zamanda insanların yaşadığı çevreyle yani yerel tarihle ilgili de bilgiler verebilir. İnsanların hayatlarını sürdürdükleri yerel alanların da tarihsel geçmişinin olduğuna dair Pinto (2008: 119) şunları söylemektedir: “Her ulusun, her

kıtanın kendi tarihi vardır. Aynı şekilde her bina, çiftlik, cadde, okul ya da kilisenin de... Değişim, insanın, ülkenin ya da kentin, binanın ya da insan eliyle yapılan şeylerin gelişiminin hikâyesidir...” İnsanlar çoğu zaman binlerce yıllık geçmişi olan şehirlerde yaşamasına rağmen içinde yaşadığı şehrin; isminin kaynağını, burada bulunan mahalle, cadde ve sokak isminin kaynağını, bu şehirde yer alan tarihi mekân ve tarihi nesnelere hangi medeniyetlerden kaldığını hiç düşünmez ve hep kulaktan dolma eksik ya da yanlış bilgiler edinir. Hâlbuki bunlar binlerce yıllık mirasın bize bıraktığı birer emanettir. Bu emanetler korunamaz ve değeri bilinemezse bunları gelecek nesillere aktarmak insanlık için oldukça güç bir eylem olacaktır. Bu nedenle toplumlar ve onların sahip olduğu kültürler yavaş yavaş yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilirler.

Sosyal Bilgiler öğretiminde; öğrenci merkezli, öğrencilerin kendi yaşantılarından yola çıkarak ve bireysel farklılıklarını göz önüne alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan yapılandırmacı yaklaşım hayata geçirilmiştir (MEB, 2018b: 12). Böylece bundan sonraki Sosyal Bilgiler programında Sosyal Bilgilerde içerik sıralamasında en çok kullanılan genişleyen çevre programına göre yakın çevreden başlayarak uzağa doğru konuların işlenmesi istenmiştir. Bu nedenle insanların yakın çevresinde yer alan tarihi nesne ve mekânları, cadde ve sokak isimlerini yakın çevreden başlayarak öğrenmeleri gerekir. Bu bağlamda yerel tarih öğretimi Sosyal Bilgiler 6. sınıf programının “Kültür ve Miras” öğrenme alanının “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde bulunan kazanımların öğretiminde kullanılarak başarı üzerindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. “Bu doğrultuda bir Tarih öğretim yöntemi olarak yapılandırılarak kullanılan yerel tarihin Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilerin ulaşması hedeflenen bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında etkili olacaktır”(Öztaşçı, 2017: 3).

1.2.Araştırmanın Amacı

Sosyal Bilgiler dersinde 6. Sınıf düzeyinde uygulanacak olan tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini tespit etmektir. Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekân gezilerinin kullanımının öğrenci başarısına ne derece etki ettiği konusundaki sonuçların ortaya çıkarılması adına araştırmanın bu alandaki ilerlemelere yön verebileceği düşünülebilir.

1.3.Araştırmanın Önemi

2005 yılından itibaren ülkemizde eğitim alanında yaşanan değişimler beraberinde eğitim sistemimize daha önce bilinmeyen yöntem ve tekniklerin dâhil olmasına sebep olmuştur. Öğretmenin rehber, öğrencinin önceki anlayışlara kıyasla daha aktif olarak yer aldığı yeni anlayışta öğrenci sınıf içerisinde olduğu kadar okul dışında da öğrenme sürecini kendi verdiği kararlarla veya cevaplarla yönlendiren bir öge durumunda yer almaktadır. Öğrencinin aktif olduğu öğrenme süreçlerinde öğretmen öğrenme durumlarına rehberlik eden pozisyonda yer almaktadır. Yerel tarih, yapılandırmacı yaklaşımının ülkemizdeki eğitim sisteminin ana felsefesi olarak kabul edilmesinden sonra öğretmenlerce daha sık kullanılmaya başlanan tekniklerden biridir. Yerel tarih tekniğiyle beraber öğrenci geçmiş ile günümüz arasında bağ kurarak geleceğe dair yorumlamalarda bulunmayı öğrenecektir. Aynı zamanda yakın çevresinden yola çıkarak genel tarih ile ilgili bilgileri öğrenecektir. Öğrenci yerel tarih tekniği sayesinde yakından uzağa bir yol haritası eşliğinde tarihsel sürece hâkim olacaktır. Öğrenen bireyler yakın çevrelerinde yaşanmış olan veya yaşanacak durumlarla ilgili değişim ve süreklilikleri kavrayabileceklerdir. Yerel tarih, öğrencilere yaşadıkları çevrenin de bir geçmişe sahip olduğunu ve bu yerel çevrenin yaşadığı değişimin içerisinde kendilerinin de yer aldığını onlara gösterecektir. “Eğitimin genel ilkelerinden olan yakından uzağa ve somuttan soyuta ilkeleri de göz önüne alınarak yerel tarih öğretiminin genel tarih öğretimine de yansıtacağı eğitimciler tarafından değerli bulunmuştur” (Yeşilbursa, 2015:153). Sosyal bilgiler dersi ile yerel tarih uygulamalarını buluşturarak çeşitli sonuçlara ulaşan araştırmanın sayesinde alanda görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin çalışmalarına ışık tutacağı ve katkı sağlayacağı beklenmektedir. Öğrencilerin okul dışında öğrenmeler elde etmeleri ile ilgili ve okulun günümüzdeki rolüne ilişkin Şeyihoğlu ve Uzunöz (2012: 1); “okulların öğrencilerin günlük hayata hazırlandığı, yaşadığı çevreye uyum sağlaması için faaliyetlerin yapıldığı ortamlar haline geldiğini, bu nedenlerden dolayı eğitim-öğretim faaliyetlerinin sadece okul sınırları içinde yürütülmesi içinde bulunduğumuz toplumsal yapının eğitim konusundaki beklentilerini karşılamaktan uzak bir durum olacağını” ifade etmektedirler.

1.4. Problem Cümlesi

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. sınıf düzeyinde bulunan İpek Yolunda Türkler Ünitesi'nin öğretiminin yerel tarihi mekânlar kullanılarak gerçekleştirildiği deney grubu öğrencileri ile öğretim programının öngördüğü öğrenme etkinliklerinin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Alt Problemler

Bu çalışmanın alt problemleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Yerel tarihi mekânlara gezi düzenlenen deney grubu öğrencileri ile öğretim programının öngördüğü öğrenme etkinliklerinin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontest puanları arasındaki değişim anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Deney grubu öğrencilerinin başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırma için yapılan literatür taramasının çalışmanın hedeflerine hizmet edecek derecede olduğu varsayılmıştır.
2. Çalışma içinde hazırlanan etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olduğu varsayılmıştır.
3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın ulaşmak istediği hedefe uygun şekilde düzenlendiği varsayılmıştır.

4. Öğrencilerin başarı testlerine verdikleri cevapların onların ilgili testlerdeki gerçek davranışlarını yansıttığı varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir.

1. Araştırma 2017-2018 eğitim – öğretim yılında bir devlet okulunun 6. sınıf seviyesinde yer alan iki şubesi ile sınırlıdır.
2. Öğrencilerin akademik başarısı öğrencilere uygulanan “Kültür ve Miras” öğrenme alanı “İpek Yolunda Türkler” ünitesi ve bu ünitenin hedef kazanımlarını ölçmek üzere geliştirilen veri toplama aracı ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2005: 2).

Akademik Başarı: “Belirli bir program sonucunda öğrencinin program hedeflerine ilişkin gösterdiği yeterlilik düzeyi” (Demirel, 2018: 3)

Yerel Tarih: “Yaşadığımız yerleşim yerinin geçmişinin tarihi açıdan incelenmesi, korunması, öğrenilmesi ve öğretilmesini hedefleyen bireysel ve örgütsel girişim ve çabaları” (Demircioğlu, 2015:70).

Kültürel Miras: İnsani çabanın sonucu olan maddi (somut) veya maddi olmayan (soyut) eserler ile doğal çevredeki insani faaliyetlerin sonucu olan eserlerdir. (Yeşilbursa ve Barton: 2011: 2).

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. SOSYAL BİLGİLER

2.1.1. Tanımı

Sosyal Bilgiler alanı disiplinlerarası yapıya sahip oluşundan dolayı bu alanda birçok tanımla karşılaşmak mümkündür. Sosyal Bilgiler alanında farklı ülkelerde araştırma sürdüren birçok alan uzmanı konuyla ilgili tanımlar yapmışlardır. Alanda uzman kişilerce yapılmış ve araştırmaya katkı yapacağına inanılan olan tanımlara bu bölümde yer verilmiştir. Tanımlardan yola çıkarak Sosyal Bilgiler alanının farklı yönleri hakkında bilgi sahibi olunabilir. Her tanım, yapan kişinin bakış açısını, çalışma alanını gibi bilgileri de bizlere aktarır. İçerisinde sahip olduğu birçok disiplinin çalışma alanlarının belli başlı yerlerden kesişme halinde olduğu Sosyal Bilgiler alanı bu disiplinlerden beslenerek ortaya anlamlı bir bütün olarak çıkmıştır. Geniş bir çerçeveye sahip olan bu alanda disiplinlerin derse yansımalarını da görebilmek mümkündür. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere birden fazla disiplinin bir araya gelerek oluşturduğu Sosyal Bilgiler çalışma alanı insan olan bir bütündür. Bu bütünün içinde araştırma alanları birbirinden farklı olan birçok disiplin vardır. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan, bugün ders kitaplarında ana üç disiplini oluşturan disiplinler ise Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık olarak söylenebilir.

Sosyal Bilgiler bireylerin örgün eğitim kurumlarında topluma uyumlu ve etkili vatandaş olarak yetişmelerini hedefleyen bir derstir. Bununla birlikte toplum yaşantısında “adaletli davranma, hürriyet, saygı, sevgi, gayretli, dürüstlük, duyarlı, merhametli, barış, yurtsever, mesuliyetli” gibi değerler Sosyal Bilgiler öğretiminin önem verdiği kavramlardır (Oğuz, 2007: 43).

Kişilerin toplum yaşantısına adapte olmalarında eğitim-öğretim kurumlarının önemli görevleri bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitim-öğretim, ilköğretim kurumlarında öğrencilere etrafını çevreleyen toplumun hayatını, kültürel özelliklerini, bilgi, yetenek ve gelenekler etrafında nakletmeye emek harcarlar. Kişileri eğitmek yoluyla bireylerin faydalı vatandaş biçiminde toplum adına emek harcama azmi telkin eder ve öğrencilerine gerçek hayatta fayda sağlayacak, karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmaya hizmet edecek faydalı unsurlarla donatırlar (Dewey, 2008: 23).

Sosyal Bilgiler alanında uzun yıllar araştırma yapan Maurice P. Moffatt 1957 yılında “Sosyal Bilgiler Öğretimi” isimli kitabında bu alandaki ilk tanımlardan biri olma niteliği taşıyan Sosyal Bilgiler tanımına yer vermiştir. Moffatt (1957: 18): “Mevzuu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve bu içtimai birliklerin bir uzvu olması dolasıyla insana dair olan bilgiler Sosyal Bilgilerdir” biçiminde ele almıştır.

Barr, Barth ile Shermis ise yaptıkları tanımda dersin ortaya çıkış amaçlarından biri olan etkin vatandaş yetiştirme hedefine işaret ederek vatandaş kavramının sosyolojik yönünü de vurgulayarak Sosyal Bilgileri, “sosyal bilimler ve insan bilimlerinin vatandaşlık eğitimi için öğretime uyarlanması” şeklinde belirtmişlerdir (Barr, Barth ve Shermis, 1978: 18).

Birçok farklı etnik yapı ve kültürden insanın bir arada yaşadığı Amerika Birleşik Devletlerinde bu insanları ortak bir paydada buluşturmak ve vatandaşlık duygusunu kazandırabilmek amacıyla Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlatılmıştır. ABD’de faaliyet gösteren, Sosyal Bilgiler uzmanlarının bağlı bulunduğu olduğu kuruluş olarak değerlendirilen Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi kısa adıyla NCSS, 1992 yılında Sosyal Bilgileri şöyle tanımlamıştır (Savage ve Armstrong, 1996: 9; Akt. Öztürk, 2012: 4):

“Sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik

ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır”.

Ülkemizdeki bir döneme kadar davranışçı model odağında hazırlanan öğretim programları 2005 yılına gelindiğinde yapılandırmacı yaklaşımın felsefesini kabul eden anlayış doğrultusunda hazırlanmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da yeni anlayış çerçevesinde baştan yenilenen öğretim programlarından biri olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılında yaptığı felsefe değişikliği nedeniyle yapılandırmacı yaklaşım ekseninde oluşturduğu Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyal Bilgiler şu şekilde tanımlanmıştır:

“Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB, 2005: 51).

Ülkemizde Sosyal Bilgiler alanında araştırmaları olan Münire Erden’e göre Sosyal Bilgiler; “Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, tarihsiz: 8). Ülkemizde eğitim alanındaki önemli isimlerden biri olan Talim ve Terbiye Kurulu eski başkanı Prof. Dr. Galip Karagözoğlu ise alan için: “sosyal ilimler alanında yapılmış olan çalışmalardan elde edilen bilgilerin öğrencilere öğretilmesi için yapılan öğretim etkinliklerinin yer aldığı bir ders grubunun adıdır” şeklinde bir tanım yapmıştır” (Karagözoğlu, 1966: 7). Dikkat edildiği üzere birçok alan tanımında olduğu gibi Sosyal Bilgilerin farklı disiplinlerin bir araya gelerek oluşturduğu bir ders durumunda oluşunun altı çizilmiştir.

Veysel Sönmez ise tanımında Sosyal Bilgiler alanının sahip olduğu toplumsal bağı şu şekilde vurgulamıştır: “Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir” şeklindedir (Sönmez, 2010: 3). Yalçınkaya ve Azrak (2016); “temel eğitim seviyesinde, içinde yaşadığı topluma katkı sağlayan ve etkili karar alabilen bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı”, şeklinde Sosyal Bilgiler tanımı yapmışlardır (Akt. Azrak, 2017: 9). “Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır” (Sever, 2018: 3).

Farklı dönemlerde alan uzmanları tarafından ortaya konulan tanımlarında insanların ve onlarla ilgili her şeyin, geçmişte elde edilen tecrübe ve birikimlerin yardımıyla bugünü en iyi şekilde kavraması, önündeki yılları sağlam bir şekilde tasarlayabilen aktif insanlar ve yurttaşlar şeklinde yetişmelerinin sağlanması ve bunu gerçekleştirebilmeleri adına lazım olan unsurların kazandırılması üzerine yoğunlaştıkları izlenmektedir (Aslan, 2016: 8). Tanımların içinde barındırdığı kavramlardan yola çıkarak Sosyal Bilgiler alanının genel amaçları ile ilgili de ön bilgiye sahip olunabilir.

2.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlarında değişik kademelerde öğrencilere okutulan derslerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve zaman zaman değişikliği uğrayan öğretim programları bulunmaktadır. Öğretim programı kapsam olarak bağlı bulunduğu ders ile ilgili teknik ve kavramsal bilgilerin yer aldığı bir bütündür. Yazıcı ve Koca’ya (2015: 20) göre öğretim programı: “Bir dersin öğretimi için gerekli olan, amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşan, öğretim uygulayıcıları tarafından kullanılan bir kılavuz olarak tanımlanır. Öğretim programlarının kapsadığı alanlar açısından uygulama sürecinde ihtiyaç doğrultusunda değişikliğe uğraması kaçınılmazdır.” Ülkemizde yaşanan toplumsal ve teknolojik gelişim ve değişimler sonucunda öğretim programları değişikliğe uğramaktadırlar. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Öğretim

Programı da, uygulamaya koyulduğu 1997-1998 yılından itibaren, 2005 ve 2018 yıllarında olmak üzere iki defa önemli ölçüde değişikliklerle güncellenmiştir.

2.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amaçları

Eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü yapıların önemli fonksiyonlarından biri topluma yararlı ve bilinçli vatandaşlar yetiştirmektir. Bu amaçla eğitim kurumları, bireylerin içerisinde yaşadığı toplumu her boyutuyla (kültürü, tarihi, coğrafyası, hukuku ve sosyolojik özellikleri gibi) tanımlarını sağlayarak, kendi hak ve sorumluluklarını öğreten ve hayata geçirmelerini sağlayacak kazanımları gerçekleştirir. Sosyal Bilgiler dersi ise eğitim kurumlarının bu amacı gerçekleştirmeye yönelik en temel disiplinler arası alandır.

İlköğretim kademesinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amacı, öğrencilere yurttaşlık vazifelerini ve sorumluluk bilincini aşlamak, toplum içinde bireylerin aralarındaki ilişkilerini ve tutumlu olma davranışlarını ve becerilerini geliştirmek; modern ve demokratik toplum yapısını koruyabilmek ve geliştirebilmek için aktif vatandaşları ortaya çıkarabilmektir. Sosyal Bilgiler öğretimi ile kişinin demokratik değerleri benimsemiş, evrensel bilgi ve becerilere/davranış modellerine sahip, faydalı bir yurttaş olma bilinciyle hareket eden, kanunlara ve toplumsal kurallara saygılı, problem çözme, karar alma ve aldığı kararları uygulama yeteneğine sahip, katılımcı ve üretken olabilmesi amaç olarak belirlenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2015'de düzenlediği taslak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında genel amaçlar kısmı şu şekildedir (MEB, 2015: 3):

1. Sosyal yapının özgür bir üyesi olarak bireysel nitelikleri ile yerli, manevi ve evrensel değerlerin bilincine erişerek erdemli birey haline gelmenin önemini farkına varmaları,
2. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak hak, özgürlük ve sorumluluklarının farkında, demokratik hayata aktif bir biçimde katılım göstererek yüz yüze geldiği problemlere barışçıl çözümler ortaya koyan, yaşamın her alanında hoşgörü ve uzlaşma kültürünün ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkı sağlayan bireyler olmaları,

3. Hayat sürdüğü bölgenin ve dünyanın genel coğrafi niteliklerini anlayıp insanla çevre arasındaki bağlantıyı coğrafi eleştirel becerilerini yöneterek açıklamaları,
4. Ekonomi okuryazarı olarak ekonomik kaynakların geliştirilebilir ve faydalı bir biçimde tercih edilmesine yönelik bilgi, beceri ve tutum sahibi olmaları,
5. Türk kültürünü meydana getiren esas öge ve süreçleri anlayarak millî bilincin ortaya çıkmasına neden olan kültürel mirasın korunması ve ilerletilmesi gerekliliğini benimsemeleri,
6. Küreselleşmenin sosyolojik, ekonomik, politik, kültürel ve çevresel alanlardaki etkileri hakkında bilgi sahibi olarak dünyadaki karşılıklı etkileşimin farkına varmaları ve insanlığa faydalı olma bilincine erişmeleri,
7. Teknolojinin toplumsal gereksinimlerden meydana geldiğini ve toplumları etkilediğini kavramaları, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen insanlar olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Vatandaşlık yeterliliklerinin gereği olan temel bilgi, beceri ve değerleri elde etmeleri amaçlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler, hedeflediği etkin vatandaşın değişen dünya düzenine de ayak uydurması için gerekli bilgileri ona vermektedir. Bu süreçte de ülkemizde yaşanan toplumsal değişimler öğretim programlarının değişmesine veya güncellenmesine sebep olmaktadır. 2017-2018 öğretim yılında uygulamaya koyulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da bunun bir yansımasıdır. Öğretim programlarının yaşadığı değişimlerle ilgili durumları Tay (2017: 466) şu şekilde ifade etmektedir: “Nitekim bilim alanlarındaki gelişmeler ve bunların eğitime yansımaları, dünyadaki siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimler, ülkemizdeki eğitim sisteminin 4+4+4 şeklinde tasarlanması ayrıca ulusal ve uluslararası değerlendirmelerdeki başarı düzeylerinin programların zamanla ve zaman içinde değiştirilmesi ve geliştirilmesini zorunlu kıldığı söylenebilir.”

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2017'de hazırladığı ve 2018'de yürürlüğe giren Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki özel amaçlar kısmı ise şu şekildedir (MEB, 2018b: 8):

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda bahsedilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şu şekilde değinilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak ülkesini ve ulusunu seven, sahip olduklarının farkında olan ve bunları kullanan, sorumluluklarını uygulayan, millî şüura hâkim birer yurttaş biçiminde yol almaları,
2. Atatürk ilke ve inkılâplarının, devletimizin toplumsal, etnik ve mali ilerlemedeki konumunu anlayıp demokratik, laik, yerli ve modern öğeleri korumaya arzulu halde bulunmaları,
3. Hukuk normlarının tüm toplumu kapsayan bir halde bulunduğunu, tüm kişi ve kuruluşların kanunlar karşısında aynı konumda olduğunu sebepleriyle anlamaları,
4. Türk kültürünü ve tarihini meydana getiren temel öge ve yapıları anlayarak millî şuurun ortaya çıkmasına neden olan kültürel mirasın yaşatılması ve ilerletilmesi gerekliliğini benimsemeleri,
5. Hayatını sürdürdüğü ortam ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini bilerek insan ile çevre arasındaki bağlantıyı açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini ilerletmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sonsuz olmadığı bilincinde olup çevre hassasiyeti kapsamında doğal kaynakları korumaya çabalamaları ve geliştirilebilir bir çevre düşüncesine hâkim oluşları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye erişme tekniklerinin farkında olan insanlar olarak sorgulayıcı düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası mali etkileşimlerde millî ekonominin konumunu bilmeleri,
9. Çalışma hayatının sosyal hayattaki değerini ve her mesleğin gerekli olduğunu bilmeleri,
10. Değişik dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları eleştirerek insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

11. Bilim ve teknolojinin ilerleme aşamalarını ve sosyal hayat üzerindeki etkilerini fark ederek bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli yönetmeleri,
12. Bilimsel düşünmeyi temele alarak bilgiye erişme, yönetme ve çoğaltmada bilimsel kültürü ön planda tutmaları,
13. Sosyolojik etkileşimleri tasarımlamak ve yüz yüze geldiği problemleri aşabilmek amacıyla temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin önemli kavram ve tekniklerini bilmeleri,
14. Etkin olmanın önemini fark etmeleri, bireysel ve sosyal problemlerin çözümü için öneriler sunmaları,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihte yaşadıkları değişimleri ve günümüz Türkiye'sindeki yansımalarını anlayarak hayatlarını demokratik normları esas alarak dizayn etmeleri,
16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri özümseyerek erdemli birey olmanın kıymetini anlamaları,
17. Vatanını ve insanlığı ilgilendiren olaylara ilgi duymaları,
18. Özgür birer insan olarak fiziksel, duygusal yönlerinin; ilgi, arzu ve yeteneklerinin farkına varması hedef olarak benimsenmiştir.

Alanın sahip olduğu öğretim programının amaçları, yerleşmiş alışkanlıklar ve eğitim sistemimizin temel aldığı yasalar ve ilkeler ışığında tanımlanmıştır. Milli Eğitim Kanunu, ilköğretim seviyesindeki Sosyal Bilgiler dersinin hedefleriyle, yapısı değişikliğe uğrayan sosyolojik ortamda bireyin gelişmesi ile vatandaşlık eğitimi benzeri esas konulara değinildiği ve vurgu yapıldığı görülmektedir.

2.1.4. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları

Ülkemizde 2005 yılında eğitimde yaşanan felsefe değişikliği sonucunda davranışçı yaklaşımı temel alan programlardan yapılandırmacı yaklaşımı benimseyen programlara doğru bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Öğretmenin öğrenciye bilgi aktaran durumda yer aldığı, sınıf içerisinde öğretmen egemen bir ortamın var olduğu

davranışçı yaklaşımdan öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeler gerçekleştirdiği, öğrenme süreçlerinde davranışçı yaklaşıma göre öğrencinin daha aktif olduğu yapılandırmacı yaklaşım anlayışına geçiş yapılmıştır. Böyle bir değişikliğin yaşanması sonucunda öğretim programlarındaki değişiklikte kaçınılmaz olmuştur. 2005 yılında Sosyal Bilgiler alanında yeni anlayışa göre hazırlanan öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Günümüzde ise okullarımızda Sosyal Bilgiler dersinde 2018 yılında hazırlanan ve uygulamaya koyulan öğretim programı kullanılmaktadır. 2005 yılında hazırlanan öğretim programı ile başlayan yapılandırmacı yaklaşım süreci en son halini 2018 yılında hazırlanan öğretim programında almıştır. Evrensel ve yerel dinamiklerde gerçekleşen değişimleri de göz önüne alarak hazırlanan bu öğretim programları eğitim-öğretim faaliyetlerinin hem güncelliğini korumasına hem de iç dinamiğinin hareketli kalmasına katkı getirmektedir.

2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 19.01.2018 tarih ve 12 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Kurulun aldığı karar metninde 17.07.2017 tarih ve 75 sayılı kararla onaylanan 2017 tarihli taslak programın ve 30.06.2005 tarih ve 188 sayılı karar ile uygulamada olan 2005 yılında ortaya konan programın 2018-2019 eğitim-öğretim yılından başlamak üzere bütün sınıf seviyelerinde kaldırıldığı belirtilmiştir (MEB, 2018a). Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yapılan değişikliğe neden olarak bilim ve teknoloji dünyasında gerçekleşen hızlı değişimleri, insanların ve toplumun değişen ihtiyaçlarını, eğitim-öğretim süreçlerindeki yeni yaklaşımları ve değişimleri göstermiştir. (MEB, 2018b: 3)

Yenilenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında bulunan beceriler: araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama olmak üzere 27 adet beceri bulunmaktadır (MEB, 2018b: 9). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 15 adet

beceri bulunmaktayken 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer verilen beceri sayısı 27'ye ulaşmıştır. Bunlardan 13 tanesi 2005'te yayınlanan program ile benzer, 1 tane beceride isim değişikliği yapılmış olup geriye kalan beceriler tamamen 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına özgü beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin, 2019:32).

Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında değerler; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere 18 başlık altında toplanmıştır (MEB, 2018b: 9). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 7 adet öğrenme alanı yer almaktadır. Daha önceki yıllarda yayınlanan öğretim programlarında bu sayı 9 olarak görülmektedir. 2018 yılında yayınlanan öğretim programındaki öğrenme alanları şunlardır (MEB,2018b:12);

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Bilgi, Teknoloji ve Toplum
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6. Etkin Vatandaşlık
7. Küresel Bağlantılar

2018 yılında revize edilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Türk kültürünü ve yaşadığı çevrenin tarihi kültürünü bilen geçmişte ve yakın zamanlarda etrafında bulunan tarihi mekânların özelliklerini ve geçmişi hakkında bilgi sahibi olan ve bu bilgileri yorumlayıp sentezleyebilen bireyler yetiştirmeleri amaçlamıştır. Aynı zamanda öğrenmeyi sağlarken öğretmenin örnekleri genel çevreden değil de öğrencinin yakın çevresinden örnekler vererek gerçekleştirmesi öğrencide kalıcı öğrenme ve başarı sağlayabileceği konusunda bilgiler de yer almaktadır.

2.2. YEREL TARİH

2.2.1. Tanımı

“Yöresel” (TDK,2019: 85) şeklinde belirtilen “yerel” ifadesine değişik bilim dallarınca farklı anlamlar yüklenmiştir. Coğrafyacilar ve çevre bilimciler tarafından küresel teriminin zıttı olarak belirtilen yerel tarih açısından: bireylerin belirli bir bölgede yaşadıkları ya da yaşamını idame ettirdikleri toplumun kökenlerini, gelişmişlik seviyelerini, yaşam tarzlarını, ekonomik-sosyal ve kültürel gelişimlerini araştıran bir alan olarak ifade edilmiştir (Aslan, 2000: 195). Bireyin yaşamını idame ettirdiği çevresi, şehri, köyü ve mahallesi ifadeleri kullanıldığında yerel tarih akıllara gelmektedir (Metin ve Oran, 2014: 206). Başka bir ifade ile yerel tarih, yaşamımızı sürdürdüğümüz yerleşim yerinin tarih açısından geçmişinin bilinmesi ve öğretilmesi, araştırılması, koruma altına alınması amaçlayan örgütsel ve bireysel gayretler olarak tanımlanabilir (May, 1974; Danacıoğlu, 2001; Akt. Demircioğlu, 2015: 73).

Yerel tarih 1950 yılından itibaren popüler duruma gelen yerel tarih; “aşağıdan tarih”, “sessiz yığınların tarihi”, “insanlık tarihi”, “yanı başımızdaki tarih”, “yöre tarihi”, “mikro tarih” ve “bölgesel tarih” gibi değişik ifadelerle betimlenmiştir (Danacıoğlu, 2001:2). “Bir yörenin geçmişten günümüze tarihi gelişimi ve bu gelişim sonucu o yörede oluşan tarihi izlerdir. Yörenin tarihi geçmişi ve o geçmişten kalan izler o yörenin, bölgenin yerel tarihini oluşturmaktadır” (Işık, 2002:22). “Bu bağlamda yerel tarih de bireyin yaşadığı çevreyi merkeze alarak tarihsel olanla, tarihle karşılaşmaları mümkün kılan, yaşanan mekânın geçmişi olarak tanımlanabilir. Bu geçmiş, makro tarih atlası içerisinde yer almayan sıradan insanın geçmişini görünür kılar ve tarihin konusunu makro ölçekten mikro ölçeğe indirger” (Pamuk ve Pamuk, 2019: 435). Yerel tarihin genel tarihin göremediği noktalara değindiği ve saklı kalanları ortaya çıkardığı konusuna destek niteliğinde Avcı Akçalı (2013:40) şunları belirtmiştir: “Yerel tarih genel tarih anlatısı içinde yer vermeye değer görülmeyen sıradan insanların, mekânların, sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelerin yerel düzeydeki yansımalarına yer veren tarih türüdür. Bu anlamda yerel tarih, ulusal tarih anlatısı içinde görmezden gelinen unsurları göz önüne çıkarır.”

Tüm bu tanımlar ışığında yerel tarihi özetle; bir bölgede yaşayan ya da yaşamış kişilerin geçmişten bugüne kültürel, ekonomik, sosyal gelişim ve

farklılıkların diğerk bölgelere nispeten kendisine ait özellikleri olan hikâyesidir şeklinde ifade edilebilir. Yerel tarih sayesinde aktarılan kavramlar ışığında öğrenciler sahip oldukları kavramları geçmişini algılama ve anlamada bir araç biçiminde değerlendirebilirler.

2.2.2. Yerel Tarih Öğretimi

Sosyal Bilgiler dersinin ortaya çıkış noktası ile yerel tarihin eğitim-öğretim faaliyetlerine dâhil edilmesi hakkındaki düşüncelerin ortaya çıkış yeri benzerdir. “Yerel tarihin okullarda bir öğretim yaklaşımı olarak kullanılması, Kıta Avrupası ile Birleşik Devletler’deki tarih eğitimi tartışmalarının bir sonucudur. Tarih yazımında yerel tarihin farklı bir yaklaşım türü olarak ürünlerini ortaya koyması, üretilen tarihsel bilgiyi tarih öğretiminin bir parçası haline getirmiştir” (Pamuk ve Pamuk, 2019:440).

Geçmişin içinde barındırdığı bilgilerin öğretimi bakımından yerel tarih öğretimi ise, öğrencilerin de içinde rol aldıkları devamlı bir oyun olarak ifade edilmektedir (Steele, Akt. Özbaran, 1997: 98). İnsanlar hayatını idame ettirdiği coğrafi bölgeyi daha fazla öğrenmeyi ve tanımayı ister ve yaşadığı çevreye daha hassas davranmayı amaç edinir (İlyasoğlu, 2001: 38). Bu şekilde insanlar yaşadığı çevredeki bireyler ile uyumlu şekilde yaşamayı öğrenirler ve toplum bilinci aşılanır ve birlikte yaşamaya alışır.

Yerel tarih, Sosyal Bilgiler dersinin bazı konuları ile bağlantılı olarak işlenmesi ile öğrenciler güncel yaşam ile hayatları arasında ilişki kurmaya başlamışlardır. Yerel tarih ile bağlantılı oluşturulan etkinlikler sayesinde öğrencilerde bazı olumlu veya olumsuz yönde davranış değişiklikleri gelişmiştir. Ayrıca öğrenci, okul hayatı dışında çok sayıda insan ile iletişim kurabilmekte, inceleme yapabilmektedir (Demircioğlu, 2015: 73). “Bu çerçevede okul düzeyinde kullanılacak yerel tarih öğretimi yaklaşımı, öğrencinin yaşam alanı içerisinde yer alan tarihsel bir eserin/şahsiyetin, geçmişinin birinci ve ikinci elden eserler kullanılarak araştırılması ve sınıf arkadaşlarına, öğrenci velilerine ya da yaşanan bölge insanına sunulması etkinlikleri bütünüdür” (Kabapınar, 2016: 306).

Yaşadığımız şehir veya köydeki tarihi eserler ve kurtuluş günleri tarih konularının kolaylıkla öğrencinin hafızasında canlanmasını sağlar (Göksel, 1958: 22).

Yerel tarih konusu ülkelerin tarihinde temel yapıtaşlarını oluştururlar. Bu sebeple yerel tarihinden mahrum bir ülkenin tarihi yetersizdir.

2.2.3. Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılabilecek Kaynaklar

Geçmişin hikâyesi olarak belirtilen, tarih ile ilgili bilgilere erişebileceğimiz her türlü gereç kaynak olarak tanımlanır (Martal, 2000: 249). Tarih araştırmaları, yakın geçmişten uzak geçmişe kadar ait olan eserlere kadar, geçmişten günümüze kadar var olan her türlü araç, gereç, gelenek, destan, kıyafet vs. çok sayıda bulguya sahiptir. Diğer taraftan gerek genel tarih amaçlı araştırmalarda olsun gerekse yerel tarih amaçlı araştırmalarda olsun geçmişe dair yararlanılan kaynaklarda farklılık bulunmamaktadır. Bu alanın çalışma sahası mekân olduğundan, yaşanan yer ile okul çevresinde bulunan çok sayıda kaynaktan faydalanılabilir. Bu sebeple çevrede bulunan anıtlar, camiler, kiliseler, kütüphaneler, köprüler, çeşmeler, mezarlar, müzelerdeki sergilenen eşyalar, imarethaneler, kervansaraylar, şifahaneler, hanlar, hamamlar, saraylar, kaleler, su kemerleri, kapalı çarşılar vb. öğeler yerel tarihe dair kaynak olarak gösterilebilir (Işık, 2008: 293-294). Kişi veya öğrenci hayatını sürdürdüğü bölgede ifade edilen kaynaklardan birkaçına rastlaması yüksek ihtimaldir. Alanın yararlandığı materyaller kişiye rahat erişilebilirliğin yanında çalışılmak istenen bölgede gözlemlene çalışmalarını yapma olanağı sağlar.

Yerel nitelikli kaynakları “özel ve nesnel” kaynaklar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Özel kaynaklar, belirli bir toplum düşüncesini gelecek nesillere aktarmak isteyen kaynaklardır. Yerel ünlülerin hatıraları, yerel gazeteler, şarkılar, şiirler, sözlü tarih ürünlerini bu kategoriye örnek gösterebiliriz. Bu çeşit kaynaklarda özel karakterleri ve belirli yorumları aktarmaya yönelik içerikler bulunduğundan büyük oranda “yerel halkın sesi” özelliği bulunmaktadır. Nesnel kaynaklar ise, daha tarafsız araçlardır. Tarafsız özellikli bu belgeler yerel gazetelerin haber sayfaları, eski fotoğraflar ve resimler, yayınlanmamış kişisel mektuplar, teknik araç ve gereçler, plastik ve estetik objeler, mimari yapılar, kültürel gelenekler nesnel özellikli kaynakları ortaya koyar (Somel, 2000: 61).

Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenciye kazandırılacak bilgilerde, tarihsel yerler ile geçmiş çağlara ait her türlü araç-gereç öğretim aracı olarak kullanılabilir. Bu

gereçler yardımıyla öğrencinin duyu organlarının birçoğuna hitap edilerek kalıcı öğrenmenin sağlanmasına katkıda bulunulabilir. Buna göre yerel tarih kaynakları etkin ve kalıcı öğrenmenin sağlanmasında önemli bir görevi bulunmaktadır. Uluçay (1958:6) eski çağlara ait yazmalar, haritalar, mektuplar, anılar, siciller, albümler ve resimlerin çok sayıda şehrimizde yerel tarih kaynağı olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir. Bu kaynakları müzelerden ve özel koleksiyonculardan temin edilebileceğinden söz ederek ev eşyaları, silahlar, elbiseler, tarım aletleri, paralar ile sayılabilecek birçok gecenin, öğrencinin çevresi hakkında fikir sahibi olmasına ve çeşitli çözümlenelerde bulunmasına kaynaklık edecektir. Yakındaki bir kütüphane, belediye binası, şehir meydanı, evler ve ana caddenin tamamını yerel tarihe kaynaklık edebilir, öğrencinin defalarca gördüğü evlerin, sokakların, binaların ve isimlerinin bulunduğu topluma ait olduğu döneme dair bilgiler sunması itibariyle yerel tarih için önemli görünmektedir (Tunç Şahin, 2011: 454). Yerel tarih yaşadığımız çevredeki tüm öğeleri içine aldığından kaynak bakımından oldukça zengin içerik sunmaktadır.

Danacıoğlu (2001: 55) da yerel tarih konusunda yararlanılabilecek eserleri, yazılı kaynaklar (ansiklopediler, bibliyografyalar, resmi yayınlar, haritalar, tezler, gazeteler, ticaret yıllıkları ve rehberler, seyahatnameler), arşivler, resimler, sözlü tarih şeklinde belirtmiştir. “Yerel tarih çalışmalarında öğrencilerin araştırma yapacakları binalar ve mekânlar çok çeşitlidir. Örneğin, tarihi değerli olan her türlü bina, heykel, anıt, cami, kilise veya şehir meydanları hatta mezarlık gibi mekânlar yerel tarih çalışmalarına konu edilebilir” (Açıkalm, 2018: 140). Yerel tarih ile ilgili araştırmalar için oldukça önemli olan şehir arşivleri ve müzeleri şehirlerin tarihi süresince yaşanan gelişimlerini meydana çıkarmak ve tarih bilimcilerinin yaptıkları araştırma konularıyla alakalı belge ve bilgiye ulaşmaları gibi konularda önemli roller üstlenmektedir (Gökdemir, 2015: 199).

Gerek yerel tarih olsun gerekse genel tarih olsun geçmişten günümüze kadar elde edilmiş her türlü araç-gereci kaynak olarak kullanılmaktadır. Yerel tarih araştırmalarında ve öğretiminde faydalanılabilecek kaynaklar şöyle sıralanabilir (Demircioğlu, 2015: 121);

- **Kitaplar ve Diğer Yazılı Kaynaklar:** Umumî eserler, rehber kitapları.
- **Haritalar:** Tarihsel haritalar, ilçe haritaları, modern çizimler.

- **Jeolojik ve Coğrafik Unsurlar:** Figürler, kalıntılar, kayaçlar, mevsim, toprak altı su kanalları, bitki ve topraklar.
- **İsimler:** Cadde isimleri, sülale isimleri, köy, belde, bina, yayla.
- **Arkeolojik Kalıntılar:** Saha kalıntıları ve hareket eden ürünler.
- **Binalar:** Yapı amblemleri, yapı grupları, eğitim kurumları, evler, kervansaraylar, sınır yapıları ve dini binalar
- **Arşivler:** Orijinal dokümanlar, basılı yazmalar, ailelerin himayesinde olan belgeler, arşiv depolarındaki kayıtlar, resmi yazılar ve özel kurumların eski yazışmaları.
- **Resim ve Diğer Görseller:** Fotoğraflar, portreler, tablolar vb.
- **İnsanlar:** Çalışınlar, güvenlik görevlileri, yöresel ticaret yapan insanlar, sağlık çalışanları, öğretmenler, vb.
- **Yollar, Kanallar, Demir Yolları:** Demir yolları, tarihsel yollar.
- **Endüstri Kuruluşları:** Fabrikalar, imalathaneler vb.
- **Televizyon ve Radyo Programları:** Radyo ve televizyon yayınları, belgeseller vb.

Buna göre bireyin çevresinde bulunan her türlü maddi ve manevi öge yerel tarihe kaynak olmaktadır. Bununla birlikte hem geçmiş hem de gelecek için yürütülecek yerel tarih araştırmalarında kaynak olarak kullanılmaktadır. Bir yerin veya bölgenin tarihi ile ilgili ilk başvuru kaynakları o bölgeye dair arşiv malzemesi ve yazılı kaynaklardır. Yöreye dair net bilgilere erişilebilecek yazılı kaynakların eksik olduğu veya yetersiz kaldığı noktalarda sözlü tarih tamamlayıcı rol almaktadır. Yerel tarih çalışmalarında sözlü tarih aktif olarak kullanılmaktadır. Müzeler yerel tarih kaynakları arasında önemli görevlere sahip yapılardır. Buldukları bölgenin geçmişine yönelik birçok araç-gereç barındırarak yerel tarih öğretiminde öğrencilere gözlem yapabilme olanağı sağlar. Öğrencinin hafızasında geçmişten günümüze bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısındaki değişimin şekillenmesine yardımcı olur. Yaşadığı bölgeyle diğer bölgeler arasındaki farklılığı algılayarak karşılaştırmalar yapar ve aynı zamanda çevresindeki yerel tarihe dair kaynaklara ilişkin farkındalığını geliştirir. Öğrencide çevresindeki tarihi kalıntılara karşı kültürel mirası keşfederek

koruma eğilimi gelişir. Öğrenci etrafındakilere de kültürel mirasın neden korunması gerektiğini anlatır.

2.2.4. Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları

Günlük tecrübelerle dayanmayan ve ezbere dayalı tarihsel bilgi sebebiyle, öğrencilerin tarihi kavrama seviyeleri oldukça sınırlıdır. Araştırmalar göstermiştir ki, öğrencinin aktif olmadığı süreçte öğrenenlerin konuyu öğrenme yüzdesi %5 seviyesindedir. Yalnızca okuma ile %10, görsel ve işitsel ile %20, gösteri ile %30, gruplar arası tartışma olursa %50, uygulamalı öğreniliyorsa %75 ve son olarak başkalarına öğretiyorsa da %90 kavrama olmaktadır (Dale, 1969). Yerel tarih eğitimi, öğrencilerin çok sayıda duygusuna aynı anda hitap ettiği için öğrenme çok daha kolay ve kalıcı hale gelmektedir.

Yerel tarih en önemli faydaları; mevcut durumu daha iyi kavrayabilmek, zihni canlı tutmak, siyasi, ekonomik ve toplumsal olguları kavramayı sağlamaktır. Fakat bunlardan başka yerel tarihin temel faydası “manevi çekiciliği” geliştirmektir. Bireyin kendi yaşamını doğrudan etkileyen geçmişi hakkında bilgi almasının manevi katkısını diğer tarihsel incelemeler sağlamamaktadır (Kyvig ve Myon, 2000; Akt. Tugay 2004: 6).

Douch (1972, Akt. Demircioğlu, 2015: 122-123) göre, yerel tarih araştırmaları çerçevesinde çalışmalar yürüten öğrenci şahsına zaman ve mekân anlamında ulaşılabilir durumdaki bildiği bir proje sahası üstünde çalışmalar yürütecektir. Araştırma sırasında meydana çıkardığı malzeme de iş ilkesinin hayat bulmasına neden olacaktır. Bunlardan ayrı olarak yerel tarih öğretimi ile elde edilebilecek genel katkı eğitimsel, psikolojik ve tarihsel bakımdan gibi üç başlıkta bir araya gelmektedir.

- *Eğitimsel Açısı:* Günümüz hayat ile yaşantıyı buluşturan yerel tarih sayesinde öğrenenler, okul dışında da faaliyetler yaparak, okuldan ayrı çok sayıda kişi ile bağlantı kurmakta, inceleme gerçekleştirme ve denetlemektedir. Böylece sınıfta elde edemediği birçok maharet ve özelliği elde etmektedir.
- *Psikolojik Açısı:* Öğrenen yerel tarihe dair faaliyetler nihayetinde, ait olduğu topluma daha çok ilgi duymakta ve öğrenenlerin birliktelik hissiyatı seviyesi

artmaktadır. Diğer söylemler sosyolojik yapıya duygusal bir biçimde bağlanmakta ve topluma ait oluşunun farkındalığını yakalamaktadır.

- *Tarihsel Açık:* Tarihte yaşanan hadiselerin, günümüze kadar aktarılmasında sıkıntılar oluşmaktadır. Yerel tarih sıkıntılarının giderilmesine destek olduğu gibi, aktarılması oldukça güç olan birçok geçmişsel olgunun kolay yoldan öğretilmesine de katkı getirmektedir.

İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında ders aşamasında yerel tarih öğretmenin yararları Demircioğlu (2015) tarafından şu şekilde belirtilmiştir (Douch, 1972, Cook, 1972, Mays, 1974, Graham, 1988, Aktekin, 2004, Akt. Demircioğlu, 2015: 123,124):

- Tarihle diğer disiplinler arasında bağlantı oluşturabilme.
- Geçmiş şuurunu ilerletme
- Yapararak yaşayarak öğrenme fırsatı verme
- Araştırılan alanın fiziki, toplumsal ve tarımsal durumuyla ilgili kavram öğrenme.
- Okul ile hayat arasındaki bağı sağlamlaştırma.
- Birincil kaynaktan deneyim elde etme ve keşif yetisini güçlendirme.
- Öğrencilerin, merak duygularını pekiştirme.
- Grup olarak çalışabilme ve üretebilme becerisi elde etme.
- Hayat sürdürülen bölgeyi doğru öğrenme.
- Öğrencilerin kişiliklerini ve geçmişlerini öğrenmelerine destek olma ve sorumluluk duygusu kazandırma.
- Tarih dersini merak duyulur seviyeye ulaştırma.
- Tarihle alakalı kelime ve kavramları daha rahat kazanabilme.
- Yerel yapılar ve kalıntılar yoluyla öğrenende zaman bilincini ilerletme.
- Farklılaşma ve ilerlemenin nasıl ortaya çıktığını ve hayatımızı ne düzeyde etkilediğini fark edebilme.

- Dün, bugün ve yarın bağlantısını oluşturabilme.
- Hayat sürdürdüğümüz alanın tarihinin, ulusal tarih içinde değerlendirilmesine katkı sağlama.
- Derleme, ilk ve ikinci elden eserleri seçme, analiz ve değerlendirme gerçekleştirebilme benzeri özellikleri elde etme.
- Tarihsel kalıntıları yaşatma anlayışını geliştirme.

Yerel tarih öğretiminin sağladığı katkılar göz önünde bulundurulduğunda, bu katkıları gerçekleştirmede öğretim sürecindeki yerel tarihi kullanmanın ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler ders süreçlerinde yerel tarih faaliyetlerine zaman ayrılarak işlenen içerikler ders kitabıyla sınırlı kalmayacak ve öğrencinin yaşadığı hayatla bağlantı kurulması sağlanacaktır. Yerel tarih faaliyetleri sınıfta işlenen konular ile gerçek hayat arasında ilişki kurmaya fayda sağlayacaktır. Amerika ve Avrupa’da yoğun olarak tercih edilen bu teknik öğrencilerin tarihi mekânlara giderek konuyu daha iyi kavramalarına katkı sağlayacaktır (Özer, 2012: 171).

Yerel tarih mekânlarına düzenlenen gözlem gezileri öğrencilerin ders sürecinde sınıfta karşılaştıkları tarihi olaylar ile etraflarındaki tarihi mekânlar arasında ilişki kurmalarına yardımcı olabilir. Bu yolla Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasına ve öğrenciler tarafından daha fazla sevilmesine yardımcı olabilir (Açıkalın, 2018: 24). Yerel tarih faaliyetleri aracılığıyla öğrenciler tarihsel içerikleri yaparak yaşayarak deneyimlemekte ve bu nedenle öğrenilen bilgilerin uzun süre unutulmaması sağlanmaktadır (Avcı Akçalı, 2007: 77). Yerel tarih, öğrencilerin yaşadıkları ve o yerin tarihini yakından görmelerini sağlayarak kültürel mirasa olan değeri artırır. Yapılan yerel tarih çalışmaları ile öğrenciler gelenek ve göreneklerini yakından tanıyarak bunları gelecek kuşaklara aktarma imkânı bulabilirler (Avcı Akçalı, 2007: 71). “Şüphesiz, tarihin ders kitaplarında ve okul duvarları içinde sınırlı kalmadığını, isimleri, tarihleri ve kişileri ezberlemek olmadığını, aslında yaşayan bir kavram olduğunu öğrencilere göstermek açısından yerel tarih öğretmenler için çok faydalı bir öğretim aracıdır” (Yeşilbursa, 2015: 153). Kişilerin yurttaşlık vazifelerini en faydalı biçimde yerine getirebilmeleri için yaşadığı bölgenin fiziki şekli, bölgesinde meydana gelen problemleri ve bölgesinde

var olan kaynakların hangileri olduğu konusunda bilgi edinmeleri gerekmektedir. Mesela; coğrafyamızda meydana gelen problemlerin anlaşılmasına ve analizine kişilerin fayda sağlayabilmeleri, topografya, tarım, bölgeler arası iklim, toprak, nüfus, hayvancılık, kaynaklar, kültürel durum sanayi vb. durumun yeteri kadar tanınmasına bağlıdır (Atalay, 1992: 1)

Sosyal Bilgiler ve Yerel Tarih iç içe olan konulardır. Sosyal Bilgiler sahip olduğu içeriklerle Yerel Tarih kullanımına müsait bir derstir. “Özetle söylemek gerekirse Sosyal Bilgiler ve tarih eğitiminde yerel tarih yaklaşımıyla yapılan öğretim, yapılandırmacı eğitim teorisiyle örtüşmektedir. Bu bağlamda yerel tarih etkinliklerinin Sosyal Bilgiler ve tarih derslerinde uygulanması teşvik edilmelidir” (Açıklım, 2018:139). Bahsedilen faydalara rağmen ülkemizde yerel tarihin istenilen ilgiyi görmemesinin sebebi şöyle açıklanmıştır: Yerel tarihin gerekli ilgiyi görememesinin sebebi toplumsal katılım sorunudur (Danacıoğlu, 2012: 33).

2.2.5. Yerel Tarih Öğretiminin Sınırlılıkları

Yerel tarih öğretmenin yararlarının dışında bazı sınırlılıklarından da bahsetmek gerekmektedir. Yerel tarih aktivitelerini de içine alan okul dışında gerçekleştirilen tarih öğretiminin bazı güç yanları Safran ve Ata (1998: 5) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- a) Aktiviteler özenli bir plan-program gerektirdikleri için süre alırlar.
- b) Aktivitelerin ders programlarını sekteye uğratabilme ihtimali söz konusudur.
- c) Okul dışı doğa gezilerinde hava durumu unsuru önemsenmeli ve alternatif planlar hazır tutulmalıdır.
- d) Öğrencilere aktiviteler için daha önce hazırlık yaptırılmaları sağlanmalı. Bu sayede etkinlikten edindikleri verim daha yüksek olması hedeflenmektedir.

Altın ve Demirtaş (2014: 512), sınıfın dışında gerçekleştirilen aktivitelerin özellikle okul gezilerinin ülkemizdeki okullarda çoğunlukla yapıldığını fakat bu çalışmaların eğitimsel yarar bakımından yeterince faydasız bir durumda bulunduğunu

belirtmektedir. Araştırmacılara göre öğrenciler bu alanda etraftaki doğal bölgelere veya müzelere ziyaret ettirilmekte, fakat gerekli ve titiz bir planlama olmadığı için bu aşamada ilgisizce gezmekte ve göz atıp geçmektedirler. Mesela şehir müzesi gezintisinde çocuklar tarihsel objelerin bulunduğu kısımlara sıradan bir biçimde göz gezdirmekte en iyi olasılıkla müze görevlisinden veya öğretmenlerinden sözel anlatımlar duymaktadır. Doğa gezileri genellikle eğlendirici bir piknikten öte bir anlama sahip olamamaktadır. Bu şekildeki etkinlikleri eğitsel bir forma kavuşturabilmenin yöntemiyle faydalı bir planlama yapabilmektir.

Aktekin (2001: 210), yerel tarih meselelerinin alışılmış etkinlikler tercih edilerek işlenen tarih dersleri gibi yürütülmesi durumunda da bu yöntemden arzu edilen faydanın sağlanamayacağını ifade etmektedir. Ancak öğrencilere tarihi evrak ve eserleri göstererek bu eserleri araştırmaları, küçük birer tarihçi olmalarını sağlamaz. Alışlagelmiş tarih eğitiminde uygulandığı şekliyle, yerel tarih eğitiminde de yerele ait kavramlar özensiz bir yolla aktarılır ve yerel olayların toplumsal ve daha geniş bir çerçeveye bağdaştırılması öğrencilerin içinde yaşadıkları dünyayı hayatlarının odak noktasına yerleştirilirse olayları çok daha küçük bir pencereden görebilirler. Ancak, yerel tarih yöntemiyle hedeflenen, öğrencileri sınırları belirli bir düşünce biçimine mecbur kılmaktan öte, öğrencilerin kendi yakın çevrelerinden hareketle geçmişte yaşanmış olan olaylara daha kapsamlı bir pencereden bakıp değerlendirme yapmalarını sağlamaktır (Aktekin, 2001: 208).

2.2.6. Yerel Tarih Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Ülkemizde son yıllarda popüler hale gelen okul dışında eğitim-öğretim faaliyetleri etkinliği gerçekleştirecek insanlar tarafından iyi organize edilmediği durumda öğretmen, öğrenci, veli, okul idaresi arasında problemler ortaya çıkabilmektedir. Öğrenci gezilerinde zaman zaman meydana gelen trafik kazaları da bu etkinliklerin ne kadar kurallara uygun olarak gerçekleştirildiği sorusunu akıllara getiriyor. Gidilen yerde öğrencilerin plansız programsız dolaşması, tarihsel objelere zarar verilmesi öğretmenlerin sınıftan çıkmadan öğrencilere gidilen yere ne amaçlı gidildiğinden bahsetmediklerinin de ispatıdır. Bu sebeplerden dolayı öğretmenler okul dışında gerçekleştirecekleri faaliyetler konusunda iyi bir plan ve program

yapmalıdırlar. Süreç bu şekilde işlediği sürece hedeflenen davranış ve öğrenmeler öğrenciler tarafından kazanılacaktır.

Okul dışında gerçekleştirilmesi planlanan etkinlikler için öğretmenler iyi bir planlama yapmalıdır. Aksi halde okul dışına çıkarılan öğrenciler plansızlığın cezasını iyi bir öğrenme süreci geçirmeyerek çekebilirler. Öğretmenlerce sınıf dışında gerçekleştirilecek olan bu tür etkinlikler iyi planlama yapıldığı takdirde öğrencilere iyi bir öğrenme süreci geçirme şansını verebilir. Öğretmenler okul dışında yapacakları etkinlik için iyi bir planlama yaparlarsa öğrencilerden öğrenme durumları yönünden olumlu dönütler alacaklardır. Yerel tarih etkinliklerini uygulamaya geçmeden önce Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dikkat edeceği konular şu şekilde sıralanmıştır (Yeşilbursa, 2015: 149):

- Yerel tarih çalışması yapılacak mekânı belirlemek,
- Yerel tarih çalışmasının amacını belirlemek,
- Bu amaç doğrultusunda yerel tarih çalışmasını Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki kazanımlar ile ilişkilendirmek,
- Yerel tarih çalışması yapılacak mekân ile ilgili araştırma yapmak, önceden gidip görmek,
- Yerel tarih çalışması için resmi evrakları hazırlamak,
- Ailelerden ve okul idaresinden resmi izinleri almak,
- Lojistik hazırlık yapmak (kullanılacak malzemeler ve materyaller, yiyecek, içecek, kıyafet vb.)
- Yerel tarih çalışması kapsamında yapılacak olan etkinlikleri ayrıntılı olarak planlamak,
- Yerel tarih etkinliği öncesinde öğrencileri bilgilendirmek, onları etkinlik için hazırlamak, ön bilgilerini ortaya çıkarmak,
- Yerel tarih çalışmasını değerlendirmek için ölçek hazırlamak.

2.2.7. Yerel Tarih Öğretiminde Mekânlar

Sosyal Bilgiler ders aşamasında yerel tarih etkinlikleri gerçekleştirilirken müzelerin ve tarihsel öneme sahip mekânların gösterilmesi öğrencide, kültürel mirası

koruma, çevre bilinci, düzenleme, sınıflama, gözleme, sonuca varma, kısa yol bulma, konu üzerinde düşünebilme gibi yeteneklerin gelişmesine fayda sağlayacaktır (Ata, 2002: 38). Geçmişin öğretimi en verimli şekilde tarihsel olay, kişi ve olgulara tanık olduğumuz zaman mümkündür. Bu durumun gerçekleşme imkânı olmadığı için en fazla öğrenmeyi gerçekleştirmek, tarihsel bilginin konusuna uygun model ve örneklerden yararlanmakla mümkün olacaktır. Bu da müzeler, tarihsel alanlar ve mekânlarda yapılacak öğretim yaşantılarını kapsar (Şimşek, 2002: 145).

Müzeler kapsamlı eğitim kurumu olarak halkı eğitmek ve halka tarihi öğretmek düşüncesiyle kurulmuşlardır. Gelen ziyaretçiler hem eğlenme hem de öğrenme işlevlerini bir arada gerçekleştirirler, bu açıdan müzeler kültür merkezi niteliği taşırlar (Maccano, 2002: 277). Müzeler her yaştan bireye hitap ederler. Çocukların sergileri ve eserleri anlayabilmeleri için özel ilgiye ihtiyaçları vardır. Müzeler çocukların ilgisini çekecek biçimde özenle düzenlenmelidir (Shabbar, 2001: 19).

Demircioğlu (2015: 140), müze ziyaretlerinin öğrencilerde önemli davranış değişiklikleri meydana getirebileceğini belirtmiştir. Öğrencilerde meydana gelecek davranış değişiklikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Hoşgörülü olma ve empati geliştirme
- Grup halinde, işbirliği içinde çalışabilmeyi öğrenme
- Problem çözebilme ve çözümsel düşünebilme
- Gözlem becerisini geliştirme
- Tarihi algılama ve günümüzle ilişki kurabilme
- Tarihi eserleri koruma alışkanlığı kazanma
- Tarihsel değişimi algılayabilme
- Üst seviye zihinsel beceriler kazanma
- Tarihle ilgili temel kavramları öğrenebilme
- Yeni şeyler üretme yeteneği kazanma
- Kanıtları değerlendirebilme.

“Müzeler gibi tarihi eserlerin sergilendiği yerler, Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerini ders kitabı bağlamının sınırlılığında çıkararak üç boyutlu somut olarak görülen, o döneme ilişkin duygudaşlık ve duyumsamaların yapılabildiği durum ve ortamlara dönüştürmektedir” (Kabapınar, 2016: 314).

2.2.8. Tarihi Mekânlarda Gezi-Gözlem

Gezi, öğrencilerin yakın çevresini bilmeleri için, eğitim kurumlarında bildikleri kavramlar ile yaşadıkları hayat arasında bağlantı gerçekleştirmelerdir. Kazandıkları bilgisel süreçlere esas kaynaktan ulaşmaları amacıyla kullanılan bir öğretim şeklidir. Gezi sırasında öğrenenler sahip oldukları tüm duyu organlarını kullandıkları ve yaparak-yaşayarak öğrenmeler gerçekleştirdikleri için kalıcı davranış değişiklikleri ortaya çıkar (Erden, 1996: 22). Gözlem ise, Sosyal Bilimlerde ve Fen Bilimlerinde tercih edilen metotlarda ilk sıralarda yer almaktadır. Bir şeyayı ya da bir olayı önceden belirlenen bir hedefe göre araştırmak biçiminde tanımlanmıştır (Paykoç, 1986; Akt. Mazman, 2006: 9).

Gezi ve gözlem hususunda ortaya konan araştırmalarda, gezi-gözlem yöntemini kullanarak gerçekleştirilen bir ders sürecinin kalıcı etkisi olduğu ve ömür boyu hatırlandığı tespit edilmiştir (Ata, 2002: 87). Coğrafya ve tarihi içinde bulunduran Sosyal Bilgiler alanı çok sayıda öğrenci tarafından ezbere dayalı öğrenme süreci biçiminde algılanmaktadır. Aslında Sosyal Bilgiler dersi çocuğa çevresini tanıtan ve hayatını sürdürdüğü yaşam ile çocuğu bir araya getiren bir alandır. Sosyal Bilgiler üzerindeki bu negatif görüntüyü ortadan kaldırmak için öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasının sağlanmasına imkân sağlanmalıdır. Gezi-gözlem yöntemi sınıf ortamının tekdüzeliğinden sıkılan öğrenciyi yaparak-yaşatarak öğrenmeye teşvik etmektedir. Sosyal Bilgiler dersi sınıfın sıkıcı ortamından çıkarılmalı, çocuğun ilgisi derse çekilmelidir. Her okulun etrafında öğretmenin işine yarayacak kaynaklar bulunmaktadır. Önemli olan, öğretmenlerin yerel tarih ve coğrafya ile alakalı alanları belirlemesi ve bu doğrultuda gezi-gözlem metodunu öğrenme süreçlerinde ağırlıklı olarak kullanmasıdır (Örten, 2008: 58).

Türkiye’ye tarihi eserler yönünden bakıldığında adeta bir açık hava müzesidir. Ülkemizin bu geçmişsel deneyiminden yerel tarih öğretiminde yararlanmamak ve

gözleme gezisi metodunu kullanmamak büyük bir hata olur. Gözlem gezisi metodu uygulanırken, öğrencilerin hedeflenen öğrenmeleri elde edebilmeleri için gezinin kusursuz planlanması gereklidir. Yasal işlemlerin tamamlanmasının ardından, gitmek için seçilecek araçtan gidilecek yerle ilgili ön bilgiye kadar gözlem gezisi faaliyetinin her dakikası iyi planlanmış durumunda bir görüntü sergilemelidir (Tahancı, 2002: 27). “İyi planlanmamış bir alan gezisinde öğrenciler, kendilerine verilmiş net ve anlaşılır bir görevleri olmadığı için büyük olasılıkla sadece kendi aralarında şakalaşıp başıboş dolaşmaktan başka bir şey yapmayacaklardır. Hatta bu durum belki onların güvenliğini bile tehlikeye atabilir” (Açıkalın, 2018: 134).

Yerel tarih öğretiminde kullanılacak tarihi mekân gezileri etkinliğini tam anlamıyla başarılı kılmak amacıyla öğretmenin planlama ve uygulama sürecinde dikkat etmesi gerekenlere dair şunlar belirtilmiştir (DeWitt & Storksdieck, 2008; Akt. Açıkalın, 2018: 135,136):

- Alan gezisi yapılacak yer önceden öğretmen tarafından gezilmelidir.
- Öğrencilere gezi sırasında ne yapmaları gerektiği ve onlardan beklentiler net bir şekilde açıklanmalıdır.
- Gezi sırasında uygulanan aktiviteler öğretim programı ve gezi ortamıyla uyumlu olmalıdır.
- Gezi sırasında öğrencilerin inceleme ve keşif yapmalarına yeterince zaman verilmelidir.
- Gezi sonrasında öğrencilerin gezi ile ilgili düşüncelerini ve değerlendirmelerini açıklayacakları etkinlikler yapılmalıdır.

Gezi yapılacak tarihi bölgeler üç gruba ayrılabilir. Bunlar, savaş alanları, müze-kentler ve tarihi eserlerdir. Tarihi yapılar, arkeolojik kazılarla gün yüzüne çıkarılan harabe ve antik kentlerdeki tapınaklar ve tiyatrolardaki gibi, yakın tarihte yapılan cami, medrese, anıt mezar, çeşme gibi yapılarda olabilir (Ata, 2002: 96).

Yerel tarih öğretiminde gözlem gezisi gerçekleştirilebilecek alanlar şu şekilde sıralanmıştır (Haydn, Arthur, ve Hunt, 1977: 203; Akt. Demircioğlu: 145):

- Yerel saha-Kasaba: Caddeler, köyler, kasabalar.
- Açık Alanlar: Muharebe bölgeleri.
- Arkeolojik Kalıntılar: Yapı kalıntıları.

- Binalar: Kaleler, tarihi meskenler, medreseler, konaklar
- Müzeler.
- Sanat galerileri: Birinci ve İkinci Dünya Savaşı resimleri.
- Tiyatro ve sinema: Tarihsel film, müzikler ve sinemalar.

Öğretmenlerin yerel tarih öğretimi için öğrencileri okul dışında yer alan tarihi mekânlara götürmesinin ardından okula döndüğünde sınıfta yapılacak olan değerlendirmede nelere dikkat edileceğine dair Yeşilbursa (2015: 152,153) şu noktalara değinmektedir:

- Öğrencilerle, en az ve en çok neye ilgi duyduklarını içeren, ne gördükleri ve ne öğrendikleri konusunda görüşmeler yapmak,
- Öğrencilere alanın turizmi desteklerken aynı zamanda korunmasını da sağlayarak nasıl geliştirilebileceği hakkında yeni bir proje ödevi vermek,
- Öğrencileri, onların çizimlerinden ya da taslaklarından oluşan büyük bir resim ya da model yapmaları konusunda teşvik etmek, bu çalışmalarını sergilemelerini sağlamak,
- Öğrencileri gezi süresince fotoğraf çekmeleri konusunda teşvik etmek, daha sonra öğrencilerin ya da ailelerinin en iyi miras fotoğrafını seçecekleri bir fotoğraf sergisi düzenlemek,
- Öğrencilerden gezi ile ilgili gözlemlerini ve düşüncelerini içeren bir makale yazmalarını istemek ve seçilen makalenin okul gazetesine ya da yerel gazetede yayınlanmasını sağlamak,
- Öğrencilerden başka bir alan gezisi önermelerini istemek.

2.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YEREL TARİH İLE İLGİLİ İLKELER

2.3.1. Açıklık İlkesi

Öğretmenlerin ders işleyiş aşamasında, öğrencilerin mümkün olduğu kadar fazla duyu organını devreye sokarak öğretimi kolaylaştırması açıklık ilkesi tanımlanmaktadır. Öğretim aşamasında öğrencilerin ne kadar çok duyu organ işlerse o oranda öğretim açık, basit ve anlaşılabilir olursa öğrenme de o ölçüde kalıcılık kazanmaktadır (Işık, 2002: 211). Öğrencilere ders anlatılırken, öğrenci düzeyine

uygun olarak, öğrencilerin hızlı algılayabileceği cümleler ile öğrencilerin kendi çevresinden ve öğretmen kendi geçmiş bilgi ve deneyimlerinden örnekler vererek öğretimde açıklık ilkesini uygulayabilir (Ergün ve Özdeş, 1997: 45).

2.3.2. Etkin Katılım İlkesi

Öğrencilerin yeni bir eylem öğrenmeleri için bir yaşantı geçirmesi, çevresindeki uyarıcılarla iletişim halinde olması başka bir ifadeyle öğrenmek için aktif olması gerekmektedir. Öğrenciler derse etkin bir şekilde iştirak ettiklerinde daha hızlı ve doğru öğrenmekte, yaptıkları işten de mutluluk duymaktadır. Buna karşılık ders aşamasında pasif olan öğrenciler öğrendikleri bilgileri çabuk unutmakta, ders sırasında sıkılmakta ve öğrenme isteği oluşmamaktadır (Erden, 1996: 56).

Diğer taraftan öğrencilerin aktif öğrenim sürecinde daha etkili olduğu sonucu ortaya çıkınca öğretim aşamasında aktiflik ilkesinin önemi daha da önem kazanmıştır. Günümüzde sadece dersi dinleyerek anlamayı alışkanlık edinen, gözlem yapabilen, düşünüp sonuç çıkararak ve bu şekilde derse daha çok katılan öğrenciler istenmektedir (Ergün ve Özdeş, 1997: 52).

2.3.3. Yakından Uzağa İlkesi

İlkokul ve ortaokul döneminde öğretimin düzenlenmesinde yakından uzağa ilkesi oldukça önemlidir. Bu ilkeye göre önce çocuğa yakın çevresinde ki olgu ve olaylar anlatılmalı, kendi çevresinde ki sosyal olayları inceleme ve gözleme imkânı sağlanmalı, sonrasında ülkemizdeki ve dünyadaki örneklere geçilmelidir (Erden, 1996: 75). Yerel tarih öğretimi sürecinde yakından uzağa ilkesinin kullanılmaması öğretimde eksik ve yanlış bilgilerin oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Derslerinde yerel tarih öğretimi uygulayan bir öğretmen, konulara öncelikle çevresinden başlamalıdır (Göç, 2008: 44). Yakından uzağa ilkesine derslerinde uyma, öğretmenin düzeyini yükseltecektir (Oran, 2013: 14).

2.3.4. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Öğrencilerin hazır şema ve zihinsel aşamaları içerisinde bilgi ve deneyimlerine dayanarak, yeni bir takım bilgi ve deneyimleri eski bilgileri üzerine oluşturması bilinenden bilinmeyene ilkesi olarak tanımlanmaktadır. Yeni edinilen bilgilerin eski bilgiler ile karşılaştırılarak zamanı geldiğinde var olan bilgileri doğrulayarak güncellemesi ve öğrencinin bilgi sisteminin bu sayede daha kalıcı hale getirilmesi hedeflenir (Oran, 2013: 14).

Çocuk yeni bir bilgi öğrenirken eskiden öğrendiği bilgilerle ilişki kurarak daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirmiş olur. Buradan hareketle, öğretim aşamasında önce öğrencilerin neyi bildikleri veya bilgi seviyelerini öğrenmemiz gerekmektedir. Her öğrencinin bildiği kendisine kolay ve anlamlı gelir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999, Akt. Yuvacı, 2018: 33). Öğrencilerin yeni öğreneceği bilgileri eski bilgilerle ilişkilendirmek, gerektiğinde eski bilgileri doğrulayarak güncellemek, öğrenmeyi daha kalıcı duruma getirebilmektedir.

2.3.5. Somuttan Soyuta İlkesi

Somut işlemler sürecine çocukların ancak 11 yaş civarında erişebildikleri, araştırmalar sonucu saptanmıştır. Çocukların soyut kavramlarla düşünebilmeleri ise 15 yaş öncesinde çoğunlukla çok az olduğu ifade edilmiştir (Safran, 1998: 87). Tarih dersleri çocuklar için çoğunlukla çok itici ve zor, anlaşılabilir gelmediği bilinmektedir. Bu durumun en temel nedeni, tarih derslerinin çocukların algılama düzeyleriyle soyut bir şekilde önlerine çıkarılmasından kaynaklanmaktadır (Işık, 2002: 219). Ortaokul seviyesindeki öğrencilerinin yaş gurupları 15 yaş altında olduğu için öğrencilere soyut özellikler içeren tarihi bilgiler gösterildiğinde öğrencilerin dersi algılaması ve öğrenmesi zorlaşmaktadır.

Öğrenci ders aşamasında, derslerle ilgili nesne, mekân, eşya vb. etkileşim halinde olmalıdır. Öğrenci, öğrenme aşamasında bu şekilde aktif olduğunda ders itici, sıkıcı ve ezber dayalı ders olarak anılmaktan kurtulacak, sevilen ve ilgi duyulan bir ders halini alacaktır (Örten, 2008: 26). Ayrıca yerel tarih konuları ders aşamasında kullanıldığında öğrenci soyut kavramları somut hale getirecektir.

2.3.6. Hazır Bulunuşluluk İlkesi

Öğrencilerin zihinlerinde olan eğitim ortamına getirdiklerinin tamamı hazır bilgiler olarak değerlendirilebilir. Dersi işleyiş aşamasında kullanılan kavramlar öğrencilerin hazır bilgi düzeylerine uygun olmalıdır. Verilen örnekler öğrencilerin kendi çevrelerinde bulunmalıdır (Sönmez, 1999, Akt. Yuvacı, 2018: 33).

Tarih ve sosyal bilgiler derslerinin işleniş aşamasında öğrencilerin hazır bilgileri göz ardı edilmemelidir. İşlenen konunun içeriği gereğince sunulan örnekler seçilirken mümkün olduğunca çocuğun içinde yaşadığı çevreden seçilmelidir. Öğrenci verilen örnekleri bildiği ve gördüğü için bu onun hazır bulunuşluğu açısından önemlidir (Işık, 2002: 220).

2.3.7. Öğrenciye Görelik İlkesi

Bu ilke “çocuğa uygunluk” veya “öğretimi bireyselleştirme ilkesi” olarak da ifade edilmektedir. Ders programları hazırlanırken ve ders işleniş aşamasında öğretim yöntemi ve şeklinin, öğrencilerin psikolojik ve fiziki gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları ile hadiseleri algılama gücünün göz önünde bulundurulmasıdır (Ergün ve Özdeş, 1997: 56).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ilköğretim düzeyinde hazırlanırken bu ilkenin mutlaka dikkate alınması gerekmektedir. Bazı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden hoşlanmamaları bu sayede önlenmiş olur (Doğanay, 2002: 34).

Yerel tarih öğrencilerin devamlı olarak hayatını sürdürdüğü çevrenin tarihidir. Öğretmenler öğrencilerin aktif olmasını temel alan tekniklerle (gözlem gezisi, müze ziyareti vs.) yerel tarih konularına eğildiklerinde, öğrencilerin tarih konularına ilgisi artacak ve yaparak yaşayarak öğrenme meydana geldiği için öğrenme daha kalıcı hale gelecektir (Göç, 2008: 68).

2.4. AKSARAY İLİ

2.4.1. Aksaray İli Tarihçesi

Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan köprü konumunda bulunan Anadolu coğrafyasının köklü yerleşim birimlerinden Aksaray, sahip olduğu özel konum ve stratejik önem sebebiyle geçmişten bu yana birçok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Özellikle de Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti zamanlarında Aksaray'ın jeopolitik önemi daha da artmıştır.

“Aksaray tarihi, günümüzden 10 bin yıl önce Orta Anadolu'nun ilk köy yerleşmesinin Aşıklı Höyük'te kurulmasıyla başlar. Aşıklı'da başlayan 10 bin yıllık serüvende farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Aksaray, İpek Yolu üzerinde Kapadokya'nın batıya açılan kapısı olarak tarihtekini yerini almıştır” (T.C. Aksaray Valiliği Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2014: 4).“Aksaray Orta Anadolu'nun en eski yerleşim yeri olan Âşıklı Höyük'e sahip olması ve bölgeye ait yerleşim izlerinin M.Ö. 8500'lü yıllara kadar uzanmasıyla kadim bir toprak olduğunu kanıtlar” (Erdal, Gül, Özdil, 2017: 17).

2018 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü tarafından Aksaray tarihi ile ilgili bir el broşürü hazırlanmıştır. Söz konusu broşürde Aksaray tarihine dair önemli bilgiler yer almaktadır:

“Zengin tarihi içerisinde Aksaray çeşitli medeniyetlere beşiklik yapmıştır. M.Ö. 3000-2000 yıllarında Anadolu'da Hatti kavmi yaşamış, bu dönemde Asurlu tacirler bölgede ticaret yapmışlardır. Koloni dönemlerinin sonlarına doğru M.Ö. 1700 yıllarında Kafkaslardan gelen, küçük şehir devletleri kuran ve Anadolu'da askeri bir devlet haline gelen eski Hitit Devleti'dir. M.S. 1. yüzyılda Aziz Paul ve müritleri tarafından Anadolu'da yayılmaya başlayan Hıristiyanlık, çok tanrılı Roma taraftarlarının büyük tepkisine neden olduğundan, ilk Hıristiyanlar korunma açısından daha elverişli mekânlara yerleşmeye başlamışlardır. Ayrıca, inzivaya çekilmek isteyen birçok din adamı da bu bölgeyi tercih etmiştir. 1142 yılında Selçuklu egemenliğine giren Aksaray'a II. Kılıçarslan zamanında pek çok saray, medrese, zaviye ve kervansaray yaptırılmıştır. II. Kılıçarslan bir saray yaptırarak Arkhelais adını

Aksaray'a çevirmiş ve burası ikinci başkent gibi işlev görmüştür. Şehre kötü insanlar alınmamış, bu yüzden de, iyi insanların yaşadığı şehir anlamına gelen "Şehr-i Süleha" ismi verilmiştir. 1470 yılında İshak Paşa tarafından ele geçirilen Aksaray, Osmanlı hâkimiyetine girmiş; İstanbul'un fethinden sonra boşalan şehrin iskânı için, Aksaray halkının büyük bir bölümü İstanbul'a nakledilmiştir. İstanbul'da bir semte de Aksaray adı bu nedenle verilmiştir. Aksaray 1920 yılında vilayet olmuş, 1933 yılında vilayetliği lağvedilerek Niğde'ye ilçe olarak bağlanmıştır. 15 Haziran 1989 yılında yeniden vilayet olmuştur. Tarih boyunca pek çok medeniyeti ve çeşitli dinleri bünyesinde barındıran bölgede İslam ve Hıristiyanlık dönemlerine ait pek çok dini eser yer almaktadır".

2.4.2. Aksaray İlinde Gerçekleştirilecek Yerel Tarih Çalışmalarında Kullanılabilecek Tarihsel Alanlar ve Kültürel Değerler

Aksaray, çok eski çağlardan itibaren önemli bir yerleşim merkezi olarak bilinmektedir. Tüccarlar açısından mühim bir iş alanı olan yerleşim yeri geçmişte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bir müddet Bizans ve İslam medeniyetlerinin de hüküm sürdüğü Aksaray'da Karamanoğulları, Anadolu Selçuklu Devleti ve son olarak da Osmanlı Devleti hükmü altına girerek birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Aksaray ilinin bu özelliğe sahip oluşundan dolayı yerel tarih konusunda kaynak kullanmak isteyenlere zengin bir içerik sunmaktadır. Tarih boyunca ilde yaşam sürmüş olan medeniyetler Aksaray iline birçok alanda kalıcı yapılar ve eserler bırakmışlardır. Bu eserler arasında Hıristiyanlık dinine mensup insanların tarihin bir döneminde kendilerine karşı olan saldırılardan korunmak amacıyla inşa ettikleri yapılar ağırlıkta yer almaktadır. Tarih boyunca birçok uygarlık ve medeniyetin hüküm sürdüğü Aksaray ilinde yer alan yerel tarih çalışmalarında kullanılabilecek tarihsel alanlar aşağıdaki gibidir:

1. Aşıklı Höyük ve Acem Höyük
2. Nora Antik Kenti (Viranşehir)
3. Sultanhanı Kervansarayı

4. Ulu Camii
5. Kızıl Minare Camii (Eđri Minare)
6. Yüksek Kilise (Kızlar Manastırı)
7. Kilise Camii (Aziz Gregorius Kilisesi)
8. Kızıl Kilise
9. Manastır Vadisi
10. Selime Katedrali
11. Belirsırma
12. Sofular Vadisi
13. Şenlik Yeri Vadisi
14. Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba) Türbe ve Camii
15. Çanlı Kilise
16. Azmi Milli Bilim ve Sanayi Müzesi
17. Güvercin Kayası
18. Tarihi Gelveri Evleri
19. Sivrihisar Tepesi
20. Yunus Emre Türbesi
21. Taptuk Emre Türbesi
22. II. Kılıçarslan Türbesi
22. Zinciriye Medresesi
23. Selçuklu Köprüleri
24. Roma Köprüsü
25. Ağzıkarahan
26. Alayhan
27. Tepesi Delik Han (Öresin Han)
28. Saratlı Yer Altı Şehri

29. Gaziemir Yer Altı Şehri

30. Güzelyurt Yer Altı Şehirleri

31. Kalebalta Köyü

32. Aziz Michel Klisesi

33. Kaya Camii

Aksaray yerel tarihi konusunda yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilecek olan kültürel değerler ise Taşpınar halısı, Kapadokya bölgesinde çömlek yapımı, Malaklı Köpeği, Hasan Dağı bölgesinde yer alan Yılıkı Atları yerel tarih çalışmalarında kullanılabilir. Öğretmenler rehberliğinde öğrenciler gittikleri Halı atölyelerinde dokuma tezgâhının başına geçerek yerel tarihsel öğeyi deneyimleme şansına erişebilirler. Aynı şekilde topraktan çömlek imalatı yapan bir imalathanede öğrenci kendi kendine bir çömlek yaparak o duyguyu yaşayabilir.

2.5. ALAN YAZIN İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışma konusu ile ilgili ulaşılan alan yazın çalışmalarına yer verilmiştir.

Ata (2002), “Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri” isimli araştırmasında, müze ve tarihi mekânların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması konusunda araştırmalar yapmıştır. Bu yollarla öğrenciye okul dışında farklı yaşantılar sunma fırsatı yakalanabileceği konusunda görüşler belirtilmiştir. Araştırma sonucu olarak gezi-gözlem faaliyetlerinin öğrencide bilgi kalıcılığı konusunda olumlu etki yarattığı, müze gezilerinin iyi planlanması gerektiği, öğretmenler tarafından okul dışı etkinliklerin nasıl yürütüleceğinin iyi bilinmesi gerektiği belirtilmiştir. Okul dışında gerçekleştirilecek tarihi mekân gezilerinin ders müfredatlarına eklenmesi gerektiği de öneri olarak sunulmuştur.

Gökkaya ve Yeşilbursa (2009), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Yerlerin Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi” isimli çalışmalarında, öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde tarihi objelere temas etmelerinin olumlu etkilerinden, tarihi yerlerin sahip olduğu hikâyelerin akademik başarıya faydasından bahsetmişlerdir.

Araştırmada tarihi yerlerin kullanımı ile geleneksel anlatım yöntemi karşılaştırılmıştır. Öğrencilerde tarih bilinci oluşturmak ta araştırmanın amaçları arasındadır. Sonuç olarak tarihi yerlerin kullanı eşliğinde işlenen derslerin sonucunda öğrencilerde akademik başarının diğer yöntemle kıyasla daha yüksek seviyede olduğuna ulaşılmıştır. Bu şekilde devam eden süreçlerde derslerin daha eğlenceli ve kalıcı bir biçimde yol aldığı görülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tarihi yerlerin öğretim programlarına ve ders müfredatlarına eklenmesi önerisinde bulunulmuştur.

Yazıcıoğlu (2010), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstanbul’daki Bazı Tarihi Mekânların Kullanımı” adlı çalışmada, müze ve tarihi mekân kullanımının Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarılarına etkisini araştırmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde tarihi mekân kullanımının öğrencilerin derse karşı ilgisini artıracak savunulmuştur. Araştırmacı İstanbul’da tarihi mekânları ziyaret eden öğrencilerin kendilerini mutlu hissettikleri, bu alanlarda geziler yapmanın bilgi birikimlerini artırdığı gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Meydan ve Akkuş (2014), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi” isimli çalışmalarında, müze gezilerinin tarihi ve kültürel değer kazandırma aşamasında ne gibi bir öneme sahip olduğunu ve görüş alınan grubun müze gezileri konusunda ne gibi etkinlikler planladıklarını araştırmışlardır. Öğrencilerin müze gezileri sayesinde derse ilgilerinin arttığını, öğretmen adaylarının öğretmenliğe adım attıklarında bu yolla eğitim-öğretim faaliyetlerini zenginleştireceklerini araştırmalarının sonuçları arasına eklemişlerdir.

Aktekin (2001)’in, “Ortaöğretim Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri ve Önemi” isimli araştırmasında, Dünya’nın çeşitli ülkelerinde eğitimciler tarafından öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olarak yer aldıkları bir öğrenme yolu olarak tavsiye edilen yerel tarih konusunun, günümüzde küreselleşme ve postmodernizm konularıyla beraber yeniden konuşulmaya başlandığından bahsedilmektedir. Çalışmayı yürüten araştırmacı, ülkemizde okullara giriş tarihi olarak çok eski dönemlere dayanmayan Sosyal Bilgiler ile Tarih alanlarının sahip olduğu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan öğretim programlarında, yerel tarih konularına gereken değerin ve yerin verilmesinin sağlanması gerektiğine değinmiştir. Bu çalışmada toplumlararası kaynaklardan hareketle tarih alanında yerel tarih tekniğinin yürütülme şekilleri, yerel tarihin yararları ve yerel tarih uygulanırken

yüz yüze gelinen sorunlar ve bu sorunlara dair çözüm önerileri ele alınarak değerlendirilmiş, bununla birlikte yerel tarih içeriklerinin tarih derslerinde daha etkili uygulanabilmesi yolunda tavsiyeler ortaya koyulmuştur.

Işık (2002), “Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6. Sınıf) Programının Tarih Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği” isimli araştırmasında, yerel tarih öğretiminin eğitim öğretim faaliyetleri içerisindeki önemini belirlemek ve yerel tarih konularının derslerde işlenmesi ile öğrenci üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma, Erzurum Pasinler’de yer alan bir devlet okulunun 6. Sınıf öğrencileri ile birlikte yürütülmüştür. Yürütülen çalışma kapsamında yapılan uygulamada, kullanılan başarı testi ve yerel tarihle ilişkilendirilmiş örnek öğretim programı araştırmacı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Tunç Şahin (2011), “Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi” isimli çalışmasını, sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede olan bir ilköğretim okulunun 4. sınıfında öğrenimlerini sürdüren 34 öğrenciyle birlikte gerçekleştirmiştir. Araştırmasında tek grup ön test-son test modele dayanan deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin başarılarına etkili olduğu, öğrencilerin yerel tarih uygulamalarını eğlenceli buldukları, uygulamalar sayesinde kendi bölgelerinin tarihini öğrenme fırsatı buldukları, konuyla ilgili bilgilerinin arttığından bahsedilmiştir. Ayrıca öğrencilerde okuma, eskiyle yeni arasında ilişki kurma gibi becerilerin arttığı, yerel tarih tekniğinin öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetleri beraberinde ortaya çıkardığı materyallere de olumlu etki yaptığı sonucuna varılmıştır.

Oran (2013), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği” isimli araştırmasında, alan uygulayıcıları olan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin derslerinde yerel tarih konularını tercih etme durumlarını araştırmıştır. Yerel tarih alanı içeriklerinin eğitimi ile anlatımı hususunda İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerini ölçmek hedefiyle yarı yapılandırılmış görüşme formu ortaya çıkarılmış ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine uygulanmıştır. Çalışma çerçevesinde Uşak şehir merkezi ve ilçelerinde çalışmakta olan 123 adet Sosyal Bilgiler öğretmeninden 15 Sosyal Bilgiler öğretmenine yarı

yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. Çalışmaya görüşleri ve düşünceleriyle katkıda bulunan katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar kodlama tekniğiyle sınıflara bölünerek analizi yapıp değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini işlerken sıklıkla kullanılan geleneksel yöntemlere daha az yer verilmesi ve öğrencileri derste daha aktif kılan yöntemlere ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarına ne düzeyde yer verdikleri konusundaki görüşleri ise Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yerel tarih öğretimi uygulamalarına istenilen düzeyde yer vermedikleri ve öğretmenlerin yerel tarih konusunda gerekli bilgiye hâkim olmadıkları bunu da belge ve doküman eksikliğine bağladıkları dile getirilmiştir. Öğretmenlerin yerel tarihin eğitimde kullanılması açısından görüşleri ise öğrencilerde derse karşı motivasyonun, ilginin, merakın ve derse olan tutumun olumlu yönde değişime uğrayacağı şeklinde olmuştur. Böylece yerel tarih öğretimi ve uygulamaları üzerinde daha fazla durulması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bilicioğlu (2017),“Ortaokul Öğrencilerinin Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Görüşleri: Safranbolu Örneği” isimli çalışmasında yerel tarih konularının Sosyal Bilgiler dersinde tercih edilmesinin kıymetini vurgulamayı ve Karabük ili Safranbolu ilçesinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren ortaokul öğrencilerinin derslerde yerel tarih konularına değinilmesine yönelik yaklaşımlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Yürütülen çalışmanın çalışma grubu Karabük ili Safranbolu ilçesinde 8 ayrı ortaokulda öğrenim görmekte olan 452 öğrenciden meydana gelmektedir. Araştırmanın sonucunda araştırmacının ulaştığı veriler SPSS paket programı ile kodlanmış ve sayısal değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler Sosyal Bilgiler dersindeki tarihi konuları tarihi mekânları ziyaret ederek ve tarihi eserlere dokunarak öğrenmek istemektedirler. Ayrıca, geçmişi anlatan film ve belgeseller seyretmek, bu alanda çalışmalar yürüten kişilerin düşüncelerini dinlemek, alanda bilgiler veren basılı materyallerden bilgi edinmek, geçmişi anlatan edebi eserleri okumak ve geçmişe dair yaşanmışlıkları olan kişilerin tecrübelerini ve hatıralarını dinlemek de onlar için önemlidir. Öğrencilerin cinsiyet ve sınıf seviyesinde meydana gelen değişimlerin Sosyal Bilgiler dersine dair yaklaşımları yönünden bakıldığında ise anlamlı bir

farklılık yoktur. Anne okuryazarlık seviyesi ilkokul kademesi düzeyinde yer alanların Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları üniversite seviyesinde okuryazarlığa sahip olan annelere kıyasla daha pozitif, baba eğitim seviyesine göreyse anlamlı değildir. Ailelerin aylık gelir düzeylerinde meydana gelen değişimlerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tavırlarında bir değişim oluşturmadığı da araştırma sonucunda görülmüştür.

Yuvacı (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yerel Tarih İle İlgili Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar Sivas İli Örneği” isimli araştırmasında, Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih içeriklerine değinmenin kıymetini belirtmiştir. Sivas ilinde çalışmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih alanının sahip olduğu içerikleri derslerinde kullanıp kullanmama durumları ve yerel tarih öğretiminin tercih edilmesinde yüz yüze gelinen sorunları ele alıp değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yürütülen çalışmaya Sivas il merkezinde çalışmakta olan 124 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılım göstermiştir.

Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğretmenlik kariyeri açısından eksiklik hissetmedikleri ve kendilerini alana hâkim olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca çalıştıkları bölgenin yerel tarih bilgisine sahip oldukları, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programını yerel tarih öğretimi açısından yeterli görmedikleri, derslerinde yerel tarih öğretimini tam olarak uygulamadıkları ve yerel tarih öğretimini gerçekleştirirken çeşitli sorunlarla yüz yüze geldikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulutaş (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği” adını taşıyan araştırmasında, Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih etkinliklerine bağlı ders işlemenin öğrenci okul performanslarına ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik olan tutumlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu, Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren bütün 5. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada ön test – son test kontrol gruplu modele dayalı deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma sonunda, yerel tarih etkinlikleri uygulanan deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarının kontrol grubunda yer alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Tutum ölçeği sonucunda ise hem deney hem de kontrol grubunun derse karşı olumlu tutum sergilemekte oldukları fakat karşılaştırma

yapıldığı zaman yerel tarih etkinlikleri uygulanan deney grubunun tutumlarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öztaşçı (2017) “Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması” adlı çalışmasında “Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretim yönteminin ne şekilde uygulamaya döküleceğini, bu tekniğin öğrencilerin ilerleme düzeylerine, öğrenmelerine faydasını ve uygulama sürecinde yaşanabilecek sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın grubunu6. Sınıf seviyesinde eğitim-öğretim görmekte olan toplam 90 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Araştırma eylem araştırması olarak modellenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, yerel tarih çalışmalarının kullanılmasıyla öğrencilerin tarihsel bilgiyi kullanabilme, tarihi bağ kurabilme ve anlamlandırmalarına katkı sağladığından söz edilmiştir. Öğrencilerin tarih konularıyla karşılaşmalarının yerel tarih uygulamaları aracılığı ile gerçekleştirilmesi gerektiğinden, öğrencilerin genel tarih konularından ziyade yerel tarih konularına daha ilgili olduklarından, öğrencilerin bu uygulamalar sonucunda küçük bir tarihçi durumuyla çalışmalara katılacağından söz edilip önemi vurgulanmıştır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ön test - son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desenden yararlanılmıştır. Deneysel desenlerin kullanıldığı araştırmalarda, bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından yönlendirilmesi (manipüle edilmesi) ve bağımlı değişkene ilişkin en az iki koşulda elde edilen puanların karşılaştırılması söz konusudur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının Bahar döneminde bir devlet okulunda öğrenim gören 6. Sınıf öğrencilerinden, deney grubunda 20, kontrol grubunda da 20 öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenci ile yürütülmüştür. Grupların başarı bakımından denkleğini ortaya koymak için deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile sınanmıştır.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Grup	Cinsiyet	N	%	Toplam
Deney Grubu	Kız	11	55	20
	Erkek	9	45	
Kontrol Grubu	Kız	7	35	20
	Erkek	13	65	

Tablo 2 incelendiğinde, hem deney hem de kontrol grubunda kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu ve her iki grubun cinsiyete göre dağılımlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin %55'i (N=11) kız, %45'i (N=9) erkek, kontrol grubunda ise öğrencilerin %35'i (N=7) kız, %65'i (N=13) erkektir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretimi Taslak Programının pilot uygulamasının gerçekleştirilmesinden dolayı, veri toplama aracı 2005 Sosyal bilgiler Öğretim Programı'nın "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yer alan "İpek Yolunda Türkler" ünitesine uygun olarak hazırlanmıştır. Veri toplama aracının içeriğinde, *ünitenin hem bütün kazanımlarına uygun hem de hem de Aksaray ilinin tarihi mekânlarına yönelik sorular* mevcuttur. Bu bağlamda, çoktan seçmeli test maddelerinin yer aldığı bir akademik başarı testi hazırlanmıştır. İpek Yolunda Türkler Ünitesi ile ilgili Akademik Başarı Testi geliştirilirken belirli aşamalar takip edilmiştir. Bu aşamalar sırasıyla řu şekildedir:

3.3.1. Madde Yazma

Test maddeleri oluşturulurken 2005 Sosyal Bilgiler dersi Öğretim Programında bulunan kazanımlar dikkate alınmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler dersi Öğretim Programındaki kazanımlara aşağıda yer verilmiştir (MEB, 2018, 20):

1. Orta Asya ilk Türk toplumlarının coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.
3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.
5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.

Bu kazanımlara ilişkin çoktan seçmeli sorular yazılmıştır. Çoktan seçmeli sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular dört seçenekten oluşmaktadır. Bu haliyle 50 maddeden oluşan deneme formu hazırlanmıştır.

3.3.2. Uzman görüşlerinin alınması ve deneme formunun hazırlanması

Test maddelerinin ilgili kazanımlarla ilgili olup olmadığını, içerik anlamında bilimsel açıdan bir yanlışın var olup olmadığını, öğrencinin sınıf düzeyine uygun olup olmadığını ve dilbilgisi açısından bir hata içerip içermediğini tespit etmek amacıyla ikisi Sosyal Bilgiler öğretimi alanında, biri ölçme ve değerlendirme ve diğeri de dil olmak üzere toplam dört alan uzmanının düşüncesine ve önerisine başvurulmuştur. Uzmanların önerileri dikkate alınarak başarı testindeki 10 madde test kapsamından çıkarılmış ve yedi madde de revize edilmiştir.

3.3.3. Deneme Uygulaması

Uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testinin 40 maddelik deneme formu Aksaray ili Eskişehir ilçeğine bağlı Eşmekaya Kasabasında ve Güneşli Köyünde yer alan birer devlet ortaokulunun 6. Sınıf düzeyinde eğitim-öğretim faaliyeti sürdüren beş şubeye (toplam 113 öğrenci) uygulanmıştır. Bu ortaokulların tercih edilmesinin en önemli nedeni mekânlara olan yakınlıklarıdır. Ön uygulama sonrasında öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları puanlar istatistiksel olarak değerlendirilmiş ve başarı düzeyleri birbirine yakın iki şube deney ve kontrol grubu öğrencileri olarak atanmıştır.

3.3.4. Madde Analizi

Her kazanıma ait maddeler seçilirken ayırt edicilik indeksi 0.20 ve üstünde olan maddelerin testte bırakılmasına karar verilmiştir. Nitekim kazanıma ait maddelerin seçiminde madde ayırt edicilik indeksinin büyük olmasına ve ayırt ediciliği 0.20 ve altında olanlar maddelerin test kapsamına alınmamasına dikkat edilmelidir (Baykul, 2000).

Soruların güçlük düzeyleri de göz önünde bulundurularak, özellikle orta güçlükte olan maddeler tercih edilmiş ve bunun için de madde güçlük indeksi 0.40 ile 0.59 arasında olan maddeler kullanılmalıdır (Büyüköztürk, 2011). Ne var ki, bazı maddeler, amaca hizmet etmesi açısından, madde güçlük indeksinin dışında kalmasına rağmen (kolay ya da güç) test içerisinde yer almaktadır. Deneme

uygulamasındaki İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testinin madde analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 2. İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testi

Kazanım	Madde Numarası	Madde güçlük indeksi	Madde ayırmıcılık indeksi	Nihai testte madde sayısı
1	3	0.45	0.15	3
	9	0.38	0.49	
	10	0.61	0.59	
	11	0.12	-0.03	
	18	0.70	0.16	
	38	0.42	0.37	
2	2	0.27	0.24	6
	5	0.40	0.60	
	8	0.60	0.72	
	14	0.31	0.33	
	16	0.79	0.58	
	19	0.57	0.56	
	23	0.33	0.48	
	24	0.49	0.43	
3	27	0.73	0.75	1
	37	0.48	0.47	
4	1	0.73	0.71	2
	15	0.89	0.67	
	28	0.68	0.62	
5	26	0.48	0.58	1
	36	0.35	0.51	
6	4	0.47	-0.08	6
	6	0.63	0.60	
	7	0.68	0.77	
	17	0.55	0.73	
	22	0.55	0.40	
	34	0.41	0.45	
	35	0.42	0.67	
	39	0.51	0.64	
40	0.64	0.65		

7	13	0.62	0.54	4
	20	0.34	0.37	
	25	0.70	0.57	
	31	0.47	0.55	
	33	0.33	0.32	
8	12	0.08	-0.34	2
	29	0.51	0.33	
	30	0.62	0.65	

Tabloda koyu renkle belirtilen soru maddeleri son-test uygulamasında kullanılan maddelerdir.

3.4. Deneysel İşlem

İpek Yolunda Türkler ünitesinin öğretimi sırasında gerçekleştirilen uygulama aşamaları aşağıdaki gibidir:

1. Deneysel işlemin gerçekleştiği okulda uygulama etkinliklerine başlanmadan önce İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınması gereken izinler alınıp, kurum idaresine çalışmalarla ilgili yeterli bilgi verilmiştir.
2. Deneysel sürece başlanmadan önce, hem deney hem de kontrol grubuna öğrencilerin ünite ile ilgili başarı düzeylerini ölçmek üzere İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testi ön test olarak uygulanmıştır.
3. Yerel tarihi mekânlar kullanılarak öğretimin yapılacağı deney grubunda, İpek Yolunda Türkler Ünitesi konularının öğretimi sınıf ortamında, öğretim programının öngördüğü etkinlikler gerçekleştirilerek yapılmıştır. Ne var ki, *bu etkinliklerin tamamını ünitenin bütünü ile ilişkilendirmek gerektiği için, tarihi mekân gezilerinin içeriği ile yapılandırmak mümkün olmamıştır.* Bu haliyle de ünite içeriği uygun etkinliklerle yapılandırıldıktan sonra, son hafta etkinliği olarak Aksaray İlinin yerel tarihi mekânlarına gezi düzenlenmiştir;

Aksaray Gezisi:

31.03.2018 tarihinde Aksaray İli Eskil İlçesi Güneşli Köyü'nde yer alan Güneşli Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerinden tarihi mekân gezilerinin gerçekleştirilmesi için seçilen deney grubu ile birlikte yerel tarihi mekânlara gezi yapılmıştır. Öğrencilere gezi sırasında dikkat etmeleri gereken hususlar konusunda gerekli bilgiler

aktarılmıştır. Öğrencilere iletilen gezi planı aracılığıyla öğrencilerin gezi hakkında önceden bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır.

1.Gezi planında ilk ziyaret edilecek yer olan Sultanhanı Kervansarayı ile gezi başlamıştır. Öğrencilerin ilk dikkatini çeken durum yenileme çalışmaları oldu. Bu konuda öğrencilere gerekli bilgiler verildi. Tarihi yapıların belli dönemlerde restorasyona ihtiyacı olduğunu, bu uygulamaların tarihi mekânların ayakta kalma gücünü artırarak bizlerden sonraki nesillerin de bu mekânları görme şansını elde etmelerinde büyük pay sahibi olduğu belirtildi. Sonrasında öğrencilere içinde buldukları yapının geçmişte insanlara nasıl hizmet ettiği konusunda bilgiler verilerek Sultanhanı Kervansarayı'nın Anadolu'nun en büyük kervansarayı olduğu bilgisi verilmiştir. Aynı zamanda Aksaray'ın bir ticaret yolu olan ipek yolu güzergâhında nasıl bir öneme sahip olduğuna da kervansarayın konumuna bakılarak anlaşılabilceği öğrencilere aktarıldı. Kervansarayların o dönemlerde tüccarlar için önemli mekânlar olduğu, malıyla beraber kervansaraya gelen tüccara sigorta yapıldığı gibi bilgiler öğrencilere aktarıldı. Sultanhanı Kervansarayı ziyaret edildikten sonra Aksaray müzesine geçilmiştir. Aksaray müzesinde görevli arkeolog aracılığıyla öğrencilere müze ve müzenin içerisindeki eserlerle ilgili ön bilgi verilmiştir. Daha sonrasında öğrencilere ders kitaplarında gördükleri tarihi objelerle baş başa kalma fırsatı verilmiştir. Öğrencilerde kitaplarda tek boyutlu olarak gördükleri eserleri gerçek boyutları ile görme imkânını elde ettikten sonra bu deneyimin onlarda heyecan yaratmıştır. Aksaray ilinde öğrencilerle yerel tarih uygulaması etkinliği olarak kullanılabilecek bir diğer alan olan Zinciriye Medresesi ile geziye devam edilmiştir. Bu alanda medrese kelimesinin anlamından yola çıkarak geçmiş dönemlerde bu yapılarda nasıl faaliyetler gerçekleştirildiği konusunda öğrencilerle karşılıklı fikir alışverişi yapılmıştır. Öğrencilerden gelen düşünceler doğrultusunda akış sağlanarak öğrencilerin medrese kurumlarının faaliyetleri ve önemi hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Medreselerin eğitim kurumları olduğu ve buralarda eski Türk devletlerinde önemli bilim adamlarının yetiştirildiği gibi bilgiler öğrencilere verilmiştir. Öğrencilerden günümüzdeki okullar ile geçmiş dönemde eğitim kurumu olarak hizmet veren medreseleri karşılaştırmaları istenmiştir. Öğrencilere Zinciriye Medresesi ile detaylı bilgi içeren broşürler dağıtılarak ve incelemeleri sağlanıp bu noktadaki süreç tamamlanmıştır. Sonraki ziyaret edilecek yer olarak gezi planında yer

alan Somuncu Baba Külliyesi'nde öğrencilerle Aksaray ili için önemli bir tarihi şahsiyet olan Somuncu Baba'nın hayatı hakkında kısa bir konuşma yapılarak bu noktadaki süreç başlatılmıştır. Bu noktada öğrencilerle saygı, sevgi, hoşgörü, dayanışma gibi değerler hakkında konuşmalar gerçekleştirilmiştir. Onlardan Somuncu Baba'nın bu değerlerle nasıl bir ilişkisi olduğu konusunda soru-cevap etkinlikleri yaparak mini bir ders işlenmiştir. Öğrencilere Somuncu Baba'nın geçmiş dönemlerde yaptığı faaliyetler anlatılarak içinde buldukları alanın ne amaçlı kullanıldığı da bilgi olarak verilmiştir. Gezinin bu aşamasında öğrencilerde soyut şekilde oluşan "külliye" kavramı somutlaşmıştır. Somuncu Baba Külliyesi ziyareti tamamlandıktan sonra yerel tarih uygulamaları için gerçekleştirilen gezi plan dâhilinde tamamlanmıştır. Gezinin tamamlanmasının ardından okulda öğrencilerle gezinin değerlendirilmesi yapılarak gezi sonrasında gezinin öğrenciler üzerindeki etkileri gözlemlenmeye çalışılmıştır.

2. Kontrol grubunda ise, İpek Yolunda Türkler Ünitesi konularının öğretimi sınıf ortamında, öğretim programının öngördüğü uygulamalar gerçekleştirilerek yapılmıştır.

3. Uygulama aşamasında, deney ve kontrol gruplarına ünite öğretimi haftada 3'er ders saati olmak üzere 9 haftada toplam 27 ders saati kullanılarak yapılmıştır.

4. Ünite öğretimi sonrasında hem deney hem de kontrol grubuna İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testi son test olarak uygulanmış ve elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testinin geliştirilme sürecinde madde analizinde ITEMAN programından yararlanılmıştır. Yerel tarihi mekânlar kullanılarak gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesinin akademik başarısı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ise SPSS 21.0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde manidarlık düzeyi (p) 0.05 kabul edilmiştir. Deney ile kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanları ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı iki ilişkisiz ölçümün sözcüğü konusu olduğu durumlarda kullanılan parametrik olmayan yöntemlerden Mann Whitney U Testi ile sınanmıştır. Yerel tarihi mekânlar kullanılarak gerçekleştirilen

öğretim etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu belirlemek için ise eta-kare (η^2) değeri hesaplanmıştır.

Etki büyüklüğü olarak da adlandırılan eta-kare değeri bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin büyüklüğünün bir ölçüsüdür (Mertler ve Vannatta, 2005; akt. Polat-Demir, 2016, 69). Bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki toplam varyansı açıklama miktarını gösteren η^2 0.00 ile 1.00 arasında değişir ve 01, 06 ve 14 düzeyindeki η^2 değerleri, aynı sırayla “küçük”, “orta” ve “geniş” etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2009). Deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı iki ilişkili ölçümün söz konusu olduğu durumlarda kullanılan parametrik olmayan yöntemlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile sınanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu kısımda yerel tarihi mekânları İpek Yolunda Türkler ünitesinin öğretiminde aktif olarak kullanan deney grubu öğrencileri ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ilgili ünitenin öğretimini gerçekleştirmeye dönük etkinliklerinin düzenlendiği kontrol grubu öğrencilerinin başarı düzeyleri değerlendirilecektir. Bulguların sunumu alt problemler çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

4.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinin Deneysel Süreç Öncesi Tespiti

Deneysel süreç öncesinde hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri test edilmiştir. Buna göre elde edilen istatistiksel sonuçlar Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3. Deney ve kontrol gruplarının başarı testi ön test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Test	Grup	N	\bar{X}	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Ön test	Deney grubu	20	46.80	13.92	450,00	160.000	.275
	Kontrol grubu	20	42.00	14.77	370,00		

Tablo 1 incelemeye alındığında deney grubunun başarı testinin ön uygulamasından elde ettikleri puanların ortalamasının $\bar{X}=46.80$, kontrol grubunun puanların ortalamasının $\bar{X}=42.00$ olduğu fark edilmektedir. Mann Whitney U testi sonuçları değerlendirmeye alındığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön test puanları arasında kayda değer bir sonucun olmadığı tespit edilmiştir (U=160.00, p>.05) Bu bulgu grupların başarıları açısından uygulama öncesinde birbirine denk olduğunu işaret etmektedir.

4.2. Normallik Katsayısı

Verilerin analizine aşamasına geçmeden önce normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Bu amaçla deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir.

Tablo 4. Deney ve kontrol gruplarından elde edilen puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları

Grup	Test	Çarpıklık	Basıklık
Deney	öntest	,346	-,788
	sontest	-1,106	,226
Kontrol	öntest	1,070	1,252
	sontest	,630	-,529

Tablo 4 incelendiğinde deney grubunun son test puanlarının çarpıklık katsayısı ile kontrol grubunun öntest puanlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmadığı görülmektedir. Bu değerlere göre puan dağılımlarının normal dağılımdan aşırı sapma gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır.

4.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Öncesinde Sonrasına Değişimin Karşılaştırılması

Deney grubunda yer alan öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 5'deki gibidir:

Tablo 5. Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Son test-ön test	n	Sıra Ortalama sı	Sıra Toplamı	Z	P
Negatif sıra	0	,00	,00	-3.926*	.000**
Pozitif sıra	20	10,50	210,00		
Eşit	0				

*Negatif sıralar temeline dayalı

**p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili olarak yerel tarihi mekân gezileri uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($z=-3.926$, $p<0.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanlarının lehine olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu bulguya göre, İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili olarak yerel tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğu söylenebilir.

4.4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Öncesinden Sonrasına Değişimin Karşılaştırılması

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 6'daki gibidir:

Tablo 6. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön test ve son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları

Son test-ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif sıra	7	8,93	62,50	-.285*	.776
Pozitif sıra	9	8,17	73,50		
Eşit	4				

*Negatif sıralar temeline dayalı

**p<0.05

Tablo 6 ele alındığında, kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testinden elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir değişikliğin olmadığı tespit edilmiştir ($z=-.285$, $p>0.05$).

4.5. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinde Deneysel Süreç Sonrasında Değişimin Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesiyle ilgili son test puanlarına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 7'deki gibidir:

Tablo 7. Deney ve kontrol gruplarının başarı testi son test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Test	Grup	N	\bar{X}	Sx	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P	η^2
Son test	Deney grubu	20	89,20	10,14	29,58	591,50	18.500	.000*	.643
	Kontrol grubu	20	44,60	21,88	11,42	228,50			

*p<0.05

Tablo 7 ele alındığında deney grubunun son test başarı puanlarının ortalamasının $\bar{X}=89.20$, kontrol grubunun puanlarının ortalamasının ise $\bar{X}=44.60$ olduğu görülmektedir. Mann Whitney U testi sonuçları değerlendirildiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir (U=18.500, p<0.05).

Eta-kare etki büyüklüğü değeri $\eta^2=0.643$ bulunmuştur. Bu bulgular uygulanan yöntemin öğrencilerin ders başarıları üzerinde de olumlu yönde “geniş” bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

1. Deneysel süreç öncesinde deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan İpek Yolunda Türkler Ünitesi Akademik Başarı Testi bitiminde gruplar arasında başarı düzeyleri açısından sayısal olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubunun öğretimi gerçekleştirilecek ünite ile ilgili akademik başarı düzeylerinin birbirine yakın olduğunun bir göstergesidir.

2. Deney grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili olarak deneysel işlem öncesinde ve sonrasında öntest – sontest toplam başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenirken kontrol grubunda öntest puanları ile son test puanları arasında anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bu durum deney grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili başarı puanlarının deneysel işlem öncesinde ve deneysel işlem sonrasında farklılaştığını fakat kontrol grubunda farklılaşmanın olmadığını göstermektedir.

3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesi başarı düzeyleri ile ilgili olarak, sontest ortalama başarı puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir değişiklik olduğu belirlenmiştir. Bu durum, yerel tarih öğretimi kapsamında uygulanan tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin ünite ile ilgili akademik başarılarını artırdığının bir kanıtıdır.

4. İki farklı öğretim yönteminin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin İpek Yolunda Türkler ünitesi başarı testine ait puanlarının deneysel işlem öncesinden sonrasına anlamlı bir değişiklik gösterdiği görülmüştür. Bu bulgu, yerel tarih öğretimi kapsamında yapılan tarihi mekân gezisi ve öğretim programının öngördüğü öğretim etkinliklerini uygulamanın öğrencilerin İpek Yolunda Türkler

ünitesine ait başarı düzeylerini artırmada değişik yansımalara sahip olduğunu işaret etmektedir. Öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesi başarı testi puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış izlenen yerel tarih öğretimi uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen tarihi mekân gezisi etkinliğinin öğretim programının öngördüğü öğretim etkinliklerine göre öğrencilerin İpek Yolunda Türkler ünitesine ait başarı düzeylerini artırmada daha etkili olduğu görülmektedir.

Ulaşılan bulgulara dayalı olarak elde edilen en genel sonuç, yerel tarih öğretimi kapsamında tarihi mekânlara yapılan gezilerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde sayısal ve işlemsel olarak anlamlı ve olumlu bir etkisinin olmasıdır. Sonuç olarak İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili olarak, ön-test akademik başarı düzeyleri birbirine yakın olan deney ve kontrol gruplarının, deneysel işlem süreci sonrasında ünite ile ilgili akademik başarı düzeylerinde deney grubu tarafına kayda değer bir artışın olması bu tezin bir kanıtıdır. Bu artışın nedeni, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmeleri ile açıklanabilir. Öğrenciler, yaparak-yaşayarak öğrenmede öğretim sürecine aktif bir katılım sağlarlar. Böylece, öğrenme düzeylerindeki artış ve öğrenilenlerin kalıcılığı açısından önemli bir avantaj elde ederler (Duman, 2007, 20).

Yerel tarihi mekânların öğretim sürecinde kullanımı ile ilgili alinyazında yer alan bazı çalışmalar bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bunlardan biri, Ulutaş (2018)'in 5. Sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler dersinde uygulamış olduğu yerel tarih çalışmalarıdır. Bu çalışmada, yapılan tarihi mekân gezisi çalışması sonrasında, deney grubu öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri kontrol grubu öğrencilerine kıyasla istatistiksel olarak kayda değer bir farklılık göstermiştir. Araştırmacı bu artışı, yerel tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin birden çok duyu organına yönelik olması ve böylece etkili ve kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmesi ile ilişkilendirmiştir.

Bir diğer araştırma, Akçalı ve Aslan (2016) tarafından yapılmış olup, araştırmacılar 10. Sınıf öğrencileri ile yerel tarih kaynaklarına dayalı etkinlikler yapmış ve uygulamalar sonucunda öğrenci başarılarında istatistiksel olarak anlamlı bir artış olmuştur. Araştırmacı uygulanan etkinliklerin öğrencilerin tarihsel düşünme

becerilerine etkisini vurgulamakta ve etkinliklerin gerek öğretim programı gerekse diğer araştırmalar için etki alanını artırmak üzere birtakım önerilerde bulunmaktadır.

Işık (2002) ise 6. Sınıf öğrencilerine uyguladığı yerel tarih tekniğinde, bu tekniğin ezberciliği geri plana ittiği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacı, bu teknikle, öğretimin öğretmen merkezli değil de öğrenci merkezli bir hal aldığından ve öğrencilerin etrafındaki tarihi objeleri incelerken araştırma becerisinin geliştiğinden de söz etmiştir. Bu konuya yönelik çalışmalara daha çok yer verilmesi ve yerel tarih öğretiminde müzelerin mutlaka üzerinde durulması gerektiği bu araştırmanın önerilerindedir.

Özer (2012) de hem 4. hem de 7. Sınıflarla birlikte yürüttüğü çalışmasında yerel ve sözlü tarih etkinlikleri planlamış ve Sosyal Bilgilerde tarih konularının öğretiminin özel bir önem taşıdığını belirterek bu konuların üzerinde durulması gereken konular olduğundan söz etmiştir. Araştırmacı, tarih konularının öğrenciler için sıkıcı ve anlamsız bir bilgi bütünü haline gelmesinin önüne geçmek için yerel tarih tekniği kullanılarak derslerin planlanması gerektiği vurgusunu da yapmıştır.

5.2. Öneriler

1. Sosyal Bilgiler alanında yerel tarih kullanımının ve tarihi mekan gezilerinin öneminin alan uygulayıcıları olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine anlatılabilir.
2. Öğretim programı hazırlanırken bir ünite yerel tarih uygulamalarına ayrılmalıdır. Ayrıca o ünite işleme sürecinde okul ve yaşanan çevre etrafındaki yerel tarih alanlarına geziler düzenlenebilir.
3. Yerel tarih alanlarına öğrenciler götürülürken karşılaşılabilecek sorunlara karşı alınabilecek önlemler için Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik bilgilendirmeler yapılabilir.
4. Yerel tarihi mekânlara yapılacak olan geziler eşliğinde planlanan dersler için hali hazırda olan 3 saatlik Sosyal Bilgiler ders saati yeterli olmayacağından dolayı ders saati konusunda artırıma gidilebilir.
5. Yerel tarih konularının Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasının önemine istinaden öğretmenlere bu konuda hizmet içi eğitimler verilebilir.

6. Öğrencilerin tarihi mekânlara gittiklerinde nasıl davranmaları gerektiğine dair eğitimler verilebilir.
7. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri derslerinde konularla ilişkili kısımlara gelindiğinde öğrencilerinin yaşadıkları çevreyi daha iyi tanımaları için onlara bu yönde sorumluluklar verebilirler.
8. Okul idarecilerine de okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için öğretmenlerle işbirliği içinde olmalarını sağlayacak bilgilendirmeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, M. (2018). Alan gezileri ve yerel tarih. *Araştırmaya Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı) içinde sf. 129-154. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Aktekin, S. (2001). İngiliz Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri, F. Çelebi (Ed.), *Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi* içinde sf. 205-212. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri (Müze ve Arazi Çalışmaları). M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3. Baskı) içinde sf. 509-543. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, E. (2000). *Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri, Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, (Haz. Zeynel Abidin Kızılyaprak), s.195-204, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Aslan, E. (2016). *Geçmişten günümüze sosyal bilgiler*. D. Dilek (Ed.). Sosyal bilgiler eğitimi. (1. Baskı) içinde sf. 3-48. Ankara: Pegem Akademi
- Ata, B.(2002). *Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Atalay, İ. (1992). *Genel Fiziki Coğrafya*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
- Avcı Akçalı, A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitimine katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avcı Akçalı, A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: yerel tarih*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Azrak, Y. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Barr, R. D., Barth, J. L. & Shermis, S. S. (1977). *Defining The Social Studies*. Arlington, VA: National Council for the Social Studies.
- Polat Demir, B. (2016). *Elektronik Portfolyo Uygulamalarının Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Araştırma Becerilerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilicioğlu, H. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Yerel Tarih Öğretimine ilişkin Görüşleri: Safranbolu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin İzleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Danacıoğlu, E. (2012). *Geçmişin İzleri; Yani başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*, (2. Basım), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve Toplum*. H. A. Başman (Çev.), S. Kaymakçı (Yay. Haz.), Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Demirel, Ö. (2018). *Eğitim Sözlüğü*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. Erzurum: Pegem Yayınları
- Duman, B. (2007). Süreç Temelli Öğrenme-Öğretme Modelleri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, s.19.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Alkım Yayınları, İstanbul.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Alkım Yayınları, İstanbul.
- Ergün, M. ve Özdeş, A. (1997). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Pegem Yayınları
- Göksel, Ö.L. (1958). *Tarihi Çocuklarımıza Nasıl Öğretelim?* Aydın.
- Gökdemir, O. (2015). Tarih yazımında iki yeni yaklaşım: Sözlü ve yerel Tarih, A. Şimşek (Ed.), *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji* (7. Baskı) içinde sf. 199-222, İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Gökkaya, A. K. & Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 2009, 483-506.
- Göç, N. (2008). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanması: Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Işık, H. (2002). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6. Sınıf) Programı Tarih Üniteleri ile İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Işık H. (2008). İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarihle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4), 290-310.
- Kabapınar, Y. (2016). *Sözlü ve yerel tarih: küçük tarihçiler olarak öğrenciler tarih yazıyor*. Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (5.Baskı) içinde sf. 289-306. Ankara: Pegem Akademi.
- Karagözoğlu, G. (1966). *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü
- Keskin, Y. (2019). Sosyal bilgiler programı tarihi ve güncel gelişmeler. Tekin Çelikkaya, Çağrı Öztürk Demirbaş, Tercan Yıldırım, Hamza Yakar (Ed.). *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi I* içinde sf. 1-41. Ankara: Pegem Akademi.
- Maccano, N. K. (2002). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 275-285.
- Martal, A. (2000). *Yerel Tarih Yazımında Kaynak Kullanıma İlişkin Sorunlar, Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme* (Haz. Zeynel Abidin Kızılyaprak), sf.248-258. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
- Mazman, F. (2006). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Gezi-Gözlem Metodunun Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma (Tokat Örneği)*.Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara
- MEB, (2015). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara.
- MEB, (2018a). MEB TTKB'nin 19.01.2018 tarih ve 12 sayılı kurul kararı.
- MEB, (2018b). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar)*
- Metin B. ve Oran M. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusunda ki Faaliyetleri Uşak İli Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 204-216.
- Meydan A., Akkuş A. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, s. 29, 402-422.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. N. Oran (Çev). Maarif Basımevi, İstanbul
- Oğuz, Sibel (2007). "M. Condorcet ve Vatandaşlık Eğitimi" *Eğitim Klasikleri İncelemeleri* (Edt. Bahri Ata ve İkrâm Bağcı). 43-46. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Oran, M. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri: Uşak İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Örten, H. (2008). *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özbaran, S. (1997). *Tarih, Tarihçi ve Toplum*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt
- Öztaşçı, C.A. (2017). *Yerel Tarih Öğretim Yönetimi Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Kaynak: Bir Eylem Araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. Cemil Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaş Eğitimi* (3. Baskı) içinde sf. 1-31. Ankara: Pegem Yayınları
- Pamuk, A., Pamuk, İ. (2019). Sosyal bilgilerde yerel tarih. Tekin Çelikkaya, Çağrı Öztürk Demirbaş, Tercan Yıldırım, Hamza Yakar (Ed.). *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi II* içinde sf. 433-455. Ankara: Pegem Akademi.
- Pinto, H. (2008). Kimlik Sorunu: Çocukların Yerel Tarih Mirası ile İlgili Görüşleri. 21. *Yüzyılda Kimlik, Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi*. (M. Safran ve D. Dilek, Ed.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi. sf.118-130.
- Safran, M., ve Ata, B. (1998). Okul Dışı Tarih Öğretimi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18) 1, 87-94.
- Sever, R. (2018). Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili temel kavramlar. Ramazan Sever, Mesut Aydın, Erol Koçoğlu (Ed.). *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* (3. Baskı) içinde sf. 1-10. Ankara: Pegem Akademi.
- Shabbar, N. (2001). *Çocuklar İçin Müze Eğitimi, Kent, Toplum, Müze*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Şimşek, A. (2002). Tarih Öğretiminde Görsel Materyal Kullanımı. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 143-157.
- Şahin Tunç Canan, (2011). Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 453-462.
- Somel, S. A. (2000). *Yerel Tarih Araştırmaları İçin Kılavuz*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

- Şeyihoğlu, A., Uzunöz, A. (2012). Örnekleri ile okul dışı eğitim faaliyetleri. Abdulkadir Uzunöz, Ayşegül Şeyihoğlu, Yavuz Akbaş, Ebru Gençtürk (Ed.). *Doğa Eğitimi Ders Dışı Eğitim Faaliyetlerine Örnek* içinde sf. 1-10. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8 (27), 461-487.
- Tahancı, B. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Öğretimi: Problemler Öneriler (Uşak Merkez İlköğretim Okulları Örneğinde)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TDK, (2019), *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Ankara: TTK Basımevi
- Tugay, B. (2004). *Tarih Eğitiminde Yerel Tarih Araştırmalarının Yeri: Fethiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tunç Şahin, C. (2011). Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 444-462.
- Uluçay, Ç. (1958). *Tarih Öğretimi Çevre İncelemeleri*. İstanbul: Yeni Matbaa.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programı. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (4. Baskı) içinde sf. 21-36. Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstanbul'daki Bazı Tarihi Mekânların Kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilbursa, C.C., Barton, K. (2011). Preservice teachers attitudes toward the inclusion of heritage education in elementary social studies. *Journal Of Social Studies Education Research*. 2 (2), 1-21.
- Yeşilbursa, C.C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. Ahmet Şimşek ve Selahattin Kaymakçı (Ed.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde sf. 143-170. Ankara: Pegem Akademi.
- Yuvacı, İ. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yerel Tarih İle İlgili Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar- Sivas İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

EK 1: RESMİ BELGELER

Kayıt

**T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 85705372-44-E.22287094 25.12.2017
Konu : Anket İzni

VALİLİK MAKAMINA

**NİĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)**

İlgi: (a) 28.11.2017 tarihli ve 69972237-302.08.01-E.2039 sayılı yazınız.
(b) Valilik Makamının 22.12.2017 tarihli ve 85705372/44.E.22197203 sayılı Onayı

İlgi (a) yazınızda belirtildiği üzere; Üniversitenizin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Gülfidan ANAHTARCIOĞLU'nun; Yrd.Doç.Dr.Nihal BALOĞLU UĞURLU danışmanlığında yürütmekte olduğu "6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği" konulu tezi ile ilgili olarak bazı ortaokullarımızda anket uygulama isteğine ilişkin Valilik Makamının ilgi (b) Onayı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Hayrullah ALABOYUN
İl Millî Eğitim Müdürü

EK : İlgi (b) Onay (1 Adet)

OLUR
22/12/2017
Sema BAYHAN
Vali
Vali Yardımcısı

Yeni Sanayi Mah. 2/E 90 Bul. No:47 Ek Valilik 3 Nolu Hizmet Binası 68100-AKSARAY
Elektronik Ağ: <http://aksaray.meb.gov.tr>
e-posta: aksaraymem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: H.YALÇIN
Tel: 0 (382) 213 68 40/130
Faks: 0 382 213 68 14

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 09b1-3057-37f9-9bd3-1252 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 85705372-44-E.22197203
Konu : Anket İzni

22/12/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 12.09.2017 tarih ve 2017/25 Nolu Genelgesi.

b) Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 28.11.2017 tarihli ve 69972237-302.08.01-E.2039 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazıda belirtildiği üzere ; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Gülfidan ANAHTARCIOĞLU; Yrd.Doç.Dr.Nihal BALOĞLU UĞURLU danışmanlığında "6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği" konulu tez çalışması ile ilgili anket uygulamasını Eskişehir Güneşli Ortaokulu ile Eşmekaya Ortaokulunda yapmak istemektedir.

Konu ile ilgili belgelerin ve anket sorularının incelenmesi neticesinde; Başvurunun Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzni konulu ilgi (a) da kayıtlı Genelgede belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapıldığı anlaşılmış olup;

Gülfidan ANAHTARCIOĞLU'nun Yrd.Doç.Dr.Nihal BALOĞLU UĞURLU danışmanlığında "6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği" konulu tez çalışması ile ilgili anket uygulamasını Eskişehir Güneşli Ortaokulu ile Eşmekaya Ortaokulunda yapma isteği; çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı gözönünde bulundurularak, ilgi (a) Genelge esasları dahilinde; eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmamak, sorumluluk kurum müdürlerinde olmak, rapor sonuçlarının basılı ve dijital ortamda birer örneğini İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne vermek koşuluyla ve sadece 2017-2018 öğretim dönemi için, Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Hacı Ömer KARTAL
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
22/12/2017
Şahin BAYHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Yeni Sanayi Mah. 2/E 90 Bul. No:47 Ek Valilik 3 Nolu Hizmet Binası 68100-AKSARAY
Elektronik Ađ: <http://aksaray.meb.gov.tr>
e-posta: aksaraymem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: H.YALÇIN
Tel: 0 (382) 213 68 40/130
Faks: 0 382 213 68 14

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f78a-1948-3a2d-bde6-445b kodu ile tryit edilebilir.

GÜNEŞLİ ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

EK-13

Ayrıntıları aşağıdaki gezi planında belirtilen bir gezi düzenlemek istiyorum/istiyorumuz. Aşağıda belirtilen gezi yeri/yerleri, gezinin amacı ile geziden beklenen öğrenci kazanımları/hedef ve davranışların gerçekleştirilmesi açısından okulumuza mesafe olarak en yakın yer/yerler durumundadır.

Söz konusu gezinin yapılabilmesi için gerekli planlama ve organizasyonun gerçekleştirilmesi hususunda,

Gereğini arz ederim. 20/03/2018

İmza
Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

GEZİ PLANI

Gezinin konusu	6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği		
Gezinin amacı	Aksaray il milli eğitim müdürlüğünün verdiği izin üzerine yüksek lisans tezi doğrultusunda 9 haftalık uygulama yapan sosyal bilgiler öğretmeni Gülfidan Anahtarcıoğlu'nun uygulamasının sonuçlarına erişmek üzere yaptığı gezidir.		
Gezinin hangi ders veya sosyal etkinlik kapsamında planlandığı	6. Sınıf Sosyal Bilgiler		
Geziden beklenen öğrenci kazanımları/hedef ve davranışlar	- Türk toplumlarının kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. -Yerel tarih öğretimine uygun mekanların sosyal bilgiler öğretiminde kültürel mirasa duyarlılığı fark eder. -Türk toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.		
Gezinin başlama ve bitiş tarihi	31.03.2018 (günübirlik)		
Gezi yeri/yerleri	Aksaray- Sultanhanı (Sultanhanı kervansarayı) Aksaray-Merkez(Müze-Zinciriye Medresesi-Somuncubaba Külliyesi)		
Geziye gidilecek yol güzergâhı	Güneşli Köyü-Sultanhanı-Aksaray (Aksaray Konya Yolu)		
Geziye dönüş yol güzergâhı	Aksaray- Güneşli Köyü (Aksaray Konya Yolu)		
Gezi sırasında alınacak güvenlik önlemleri	Gerekli resmi evraklara sahip ulaşım aracıyla yapılacak olan yolculukta öğrencilerimiz araç güvenliği sorunsuz ve eksiksiz araçla seyahat edeceklerdir.		
Geziye katılacak toplam öğrenci sayısı	22		
GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI			
ŞUBE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
6/A	11	11	22

Ek : Geziye Katılacak öğrencileri gösterir liste

Açıklama: Öğretmen tarafından planlanan bu geziye katılmak isteyen diğer yönetici ve öğretmenler ile velilerle ilgili çalışmalar okul idaresiyle işbirliği içerisinde yürütülecektir.

GEZİ BİLGİ FORMU

GEZİYİ DÜZENLEYEN OKUL	GÜNEŞLİ ORTAOKULU
GEZİNİN TARİHİ	31.03.2018
GEZİLECEK YERLER	Aksaray- Sultanhanı (Sultanhanı kervansarayı) Aksaray -Merkez(Müze-Zinciriye Medresesi- Somuncubaba Külliyesi
GEZİDEN SORUMLU YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLER İLE VARSA GÖNÜLLÜ VELİLER (Yöneticinin cep telefonu yazılacak)	-Okul Müdür V. Gülcan ÇELİK (05342924827) -Sosyal Bilgiler Öğretmeni Halil İbrahim ANAHTARCIOĞLU(05302221165) -Öğretmen Gülfidan ANAHTARCIOĞLU (05363447044)
GEZİNİN AMACI	Aksaray il milli eğitim müdürlüğünün verdiği izin üzerine yüksek lisans tezi doğrultusunda 9 haftalık uygulama yapan sosyal bilgiler öğretmeni Gülfidan ANAHTARCIOĞLU'nun uygulamasının sonuçlarına erişmek üzere yaptığı gezidir.
GEZİYE KATILACAK ÖĞRENCİ SAYISI (Kız / Erkek = Toplam)	Kız :11 Erkek :11 Toplam:22
ARAÇ-/FİRMA BİLGİLERİ (Seyahat Acente belgesi eklenecektir)	Seyit YEŞİLÖZ
KONAKLAMA YERİ (Varsa adres ve telefonlar)	Gezi günübirlik olduğundan konaklama yoktur.
GEZİ ÜCRETİ (1 öğrenci ücreti)	30 TL

GÜLCAN ÇELİK
Okul Müdür V.

GEZİ PLANI (İL İÇİ)

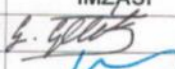

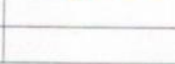
EK - 1

OKULUN ADI	GÜNEŞLİ ORTAOKULU
GEZİ TARİHİ	31.03.2018
GEZİ YERİ	Aksaray- Sultanhanı (Sultanhanı kervansarayı) Aksaray -Merkez(Müze-Zinciriye Medresesi- Somuncubaba Külliyesi)
GEZİYE ÇIKIŞ SAATİ	09.00
GEZİDEN DÖNÜŞ SAATİ	16.00
GEZİ KAFİLE BAŞKANI	Halil İbrahim ANAHTARCIOĞLU
TAKİP EDİLECEK YOL	Gidiş- Güneşli Köyü istikametinden Aksaray Konya arası şehirler arası yolu kullanarak Sultanhanına varış. Sultanhanından Aksaray Konya şehirler arası yolu kullanarak Aksaray iline varış. Dönüş- Aksaray Konya şehirler arası yolunu kullanarak Güneşli Köyüne varış.
GEZİNİN AMACI	Aksaray il milli eğitim müdürlüğünün verdiği izin üzerine yüksek lisans tezi doğrultusunda 9 haftalık uygulama yapan sosyal bilgiler öğretmeni Gülfidan Anahtarcıoğlu'nun uygulamasının sonuçlarına erişmek üzere yaptığı gezidir.
GEZİNİN KONUSU	6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi: Aksaray İli Örneği

GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI

Sıra No	ŞUBE	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	6/A	11	11	22
2				
5				
6				
7				
TOPLAM		11	11	22

GEZİYE KATILACAK SORUMLU VE REHBER ÖĞRETMENLER

Sıra No	ADI SOYADI	İMZAŞI
1	Gülcan ÇELİK	
2	Halil İbrahim ANAHTARCIOĞLU	
3	Gülfidan ANAHTARCIOĞLU	
4		
5		

GEZİYE KATILACAK ARAÇLAR

ŞOFÖR ADI SOYADI	ARAÇ PLAKASI	MODEL YILI
ZIYA YEŞİLÖZ	68 S 0601	2014

EK 2: GEZİ SIRASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR

EK 3: Sosyal Bilgiler Dersindeki Yerel Tarih Uygulamalarında Kullanılabilecek Ders Etkinlikleri

Aksaray Sultanhanı Kervansarayı İçin Yapılacak Yerel Tarih Uygulaması Çalışma Yaprağı Örneği

<p>Öğrencinin Adı:</p> <p>Soyadı:</p> <p>Okul numarası:</p> <p>Sınıfı:</p> <p>Grup çalışması gerçekleştirilecekse grubun takma ismi:</p>
<p>S1: Sultanhanı Kervansarayı kaç yılında ve kim tarafından inşa edilmiştir?</p> <p>.....</p> <p>S2: Sultanhanı Kervansarayı'nı ilk gördüğünüzde dikkatinizi çeken kısmı veya kısımları nelerdir?</p> <p>.....</p> <p>S3: Sultanhanı Kervansarayı'nın yapımında kullanılan malzemeler nelerdir?</p> <p>.....</p> <p>S4: Sultanhanı Kervansarayı'nın mimari yapısı hakkında düşünceleriniz nelerdir?</p> <p>.....</p> <p>S5: Sultanhanı Kervansarayı sizce sağlam yapılmış bir bina mıdır?</p> <p>.....</p> <p>S6: Sultanhanı Kervansarayı'nın bu bölgeye yaptırılmasının sebepleri neler olabilir?</p> <p>.....</p> <p>S7: Sultanhanı Kervansarayı zaman içerisinde restore edilmiş midir? Eğer bu restore işlemi gerçekleştirilmiş ise bu bölümleri nerelerdir?</p> <p>.....</p> <p>S8: Sultanhanı Kervansarayı günümüzde ne olarak kullanılabilir ve siz ne olarak kullanılmasını isterdiniz?</p> <p>.....</p> <p>S9: Sultanhanı Kervansarayı'nın resmini çiziniz</p>

Aksaray İli Merkezinde Yer Alan Zinciriye Medresesi İle Yapılacak Yerel Tarih Uygulaması Çalışma Yapağı

Öğrencinin Adı:

Soyadı:

Okul numarası:

Sınıfı:

Grup çalışması gerçekleştirilecekse grubun takma ismi:

S.1: Aksaray ilinde bulunan tarihi Zinciriye Medresesi kaç yılında kim tarafından inşa edilmiştir?

.....

S.2: Aksaray İlinde Zinciriye Medresesi'ne benzer başka bir medrese bulunmakta mıdır?

.....

S.3: Zinciriye Medresesinin şuan ki konumuna yapılmasının sebepleri sizce nelerdir?

.....

S.4: Zinciriye Medresesi günümüze gelene kadar hangi amaçlarla kullanılmış olabilir?

.....

S.5: Zinciriye Medresesinde eğitim görmüş kişiler var mıdır. Bu kişiler hakkında bilgilere ulaşabilir miyiz?

.....

S.6: Zinciriye Medresesini resmederek, siz olsanız nasıl inşa ederdiniz çiziniz?

.....

Aksaray İli Şehir Müzesi Ziyareti Esnasında Uygulanabilecek Çalışma Yaprağı Örneği

Öğrencinin Adı:

Soyadı:

Okul numarası:

Sınıfı:

Grup çalışması gerçekleştirilecekse grubun takma ismi:

S.1: Aksaray Müzesi hakkında daha önce bilgi sahibi miydiniz?

.....

S.2: Aksaray Müzesi'nin bahçe kısmında en çok hangi objeler dikkatinizi çekti?

.....

S.3: Aksaray Müzesi'nin dış bahçe kısmında ne tür tarihi eserler ve objeler yer almaktadır?

.....

S.4: Aksaray Müzesi binasını şekilsel görünüm açısından değerlendiriniz?

.....

S.5: Aksaray Müzesinde kaç adet oda bulunmaktadır?

.....

S.6: Aksaray Müzesi'nin iç kısmında odaların isimlendirilmeyle bölümlere ayrılma amacı ne olabilir?

.....

S.7: Aksaray Müzesi içerisinde odalarda bulunan tarihi eserler nasıl ve nerelerden temin edilmiştir?

.....

S.8: Aksaray Müzesinde en çok ilginizi çeken eser hangisidir?

.....

S.9: Aksaray Müzesi hakkında izlenimlerinizden faydalanarak bir kompozisyon yazınız?

.....

**Aksaray İl Merkezinde Yer Alan Somuncu Baba Külliyesi İlgili Uygulanacak
Yerel Tarih Çalışması**

Öğrencinin Adı:

Soyadı:

Okul numarası:

Sınıfı:

Grup çalışması gerçekleştirilecekse grubun takma ismi:

S.1: Somuncu Baba Külliyesi hakkında önceden bir bilgi sahibi miydiniz? Bu bilgileriniz nelerdir?

.....

S.2: Somuncu Baba hakkında duyduğunuz hikâyeler nelerdir?

.....

S.3: Somuncu Baba hangi tarihler arasında Aksaray'da yaşamını sürdürmüştür?

.....

S.4: Somuncu Baba Külliyesi'nin bahçesinde ilginizi en çok neler çekti?

.....

S.5: Somuncu Baba Külliyesi'nin dış görünümünde en çok dikkatinizi çeken şeyler nelerdir?

.....

S.6: Somuncu Baba Külliyesi kaç tür yapıdan olmaktadır ve bunların bir arada bulunmasının sebepleri neler olabilir?

.....

S.7: Somuncu Baba Külliyesi'nin işlevi ve Somuncu Baba hakkında bir kompozisyon yazınız?

.....

EK 4: GÜNLÜK PLANLAR

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM (1)	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS
KONU	Destan ve Yazıtlarda Türkler
SÜRE	40'+40'+40'+40'+40'=200dk. 5 Ders
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Eba
Dersin İşlenişi	1- Asya haritası üzerinde Orta Asya'yı gösteriniz. 2- Bir yerin coğrafi özellikleri o yerdeki siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamı nasıl etkiler? 3- Destan ve yazıt ne demektir? Sorularıyla derse başlanacak. Öğrencilerden gelen cevaplara göre konuya geçiş yapılacaktır. Ders kitabındaki konu metni okutulacaktır. Metnin giriş kısmındaki ve sonundaki sorular öğrencilere sorulacaktır.

Öğrencilere bilgi verilecek;

Orta Asya Türk Devletleri:

Türklerin ana yurdu Orta Asya'dır.

HUNLAR (M.Ö.220- M.S. 216) Ötüken Çevresi

Tarihte bilinen **ilk Türk devletidir**. Teoman tarafından kurulmuştur. Daha sonra Mete Han zamanında en parlak dönemlerini yaşadılar. Devletin sınırları Hazar Denizi'nden Japon Denizi'ne ulaştı. Çinliler, Hunlarla yapılan savaşlar sebebiyle korunma amaçlı **Çin Seddi'ni** yaptılar.

Hun Devleti'nin ikiye bölünmesinden sonra Çin'le yapılan savaşlar, kuraklık, açlık, kıtlık, doğal afetler gibi sebeplerle Türkler batıya göç ettiler.

Bu yüzden Avrupa'da pek çok milletin yeri değişti (M.S.375 yılı). Bu göç olayına **Kavimler Göçü** denir. Kavimler Göçü sonucunda Roma İmparatorluğu parçalandı. Daha sonra Batı Roma yıkıldı. Avrupa milletler haritası değişti. **İlk Çağ'ın sonu** Orta Çağ'ın başlangıcı oldu.

- Türk ordusunun temeli Hunlar döneminde atılmıştır. Tarihte ilk defa ordularında **onlu sistemi** kullandılar.

GÖKTÜRKLER (Köktürkler) 552-630 Ötüken

Türk adını ilk defa devlet adı olarak kullanmışlardır. Bumin Kağan kurdu. İpek Yolu'nu kontrol altında tutmaya çalıştılar. Bizans'a elçi gönderdiler. Doğu ve Batı Göktürk olarak ikiye ayrılan bu devleti Çinliler yıktı.

2.GÖKTÜRK (KUTLUK) DEVLETİ 682-744 Ötüken

Kutluk Kağan (İlteriş) devleti kurdu. Çin baskı altına alındı. **Türk Edebiyatı'nın ilk yazılı metni, Türklere ait en eski yazılı eser olan Orhun (Göktürk) Abideleri 2.Göktürk Devleti'ne aittir. Vezir Tonyukuk (727). Kül Tigin(732) ve Bilge Kağan(735) adına dikilmiştir.** Türk dili, sanatı, edebiyatı, devlet yönetimi ve töresi hakkında bilgi edinilir.

UYGURLAR (744-840) Beş Balık-Ötüken

Kutluk Bilge Kağan tarafından kuruldu. **Yerleşik hayata** geçtiler. Kendi yaptıkları **Uygur Alfabetini** kullandılar. **Kâğıdı ve kitap basma tekniğini** biliyorlardı. Araplarla birlik olarak Talas Savaşı'nda(751) Çin'i yendiler.

Talas Savaşı'ndan sonra Türkler İslamiyet'i tanıdılar. Uygurlar, Moğolların Türkleşmesine katkıda bulundular. Hayvan etinin yenilmesinin, savaşmanın yasak olduğu **Mani dinini** benimsediler. Yerleşik hayata geçmeleri sebebiyle **mimari** gelişti.

***Kut, Tanrı'nın kağana devleti yönetme gücü ve yetkisi vermesidir.**

Tarihteki Türk devletlerinin çok kolay yıkılmasının sebebi şudur; Devlet, ülke toprakları hanedan üyelerinin yani hükümdarın ve ailesinin ortak malıdır. Her çocuğun başa geçme hakkı olduğu için baştaki kişi ölünce oğullar arasında taht kavgaları çıkmakta bu yüzden devlet, diğer devletlerin himayesine girmekte ya da oğullar arasında paylaşılmaktadır.

Eski Türkler devletlerinde siyasi ve ekonomik yönden önemli kararların alındığı **meclise Toy ya da Kurultay** denirdi. Devlet büyük hükümdarın isteğiyle yılda iki defa toplanır ve devletin önemli meselelerini görüşürdü.

Halk göçebe bir hayat sürerdi. Uygurlar döneminde yerleşik hayata geçmişlerdir. Tarım faaliyetleri hız kazanmıştır. Soğuk geçirmeyen bükük çadırlarda kalırlardı.

Orta Asya'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı bir iklim olan karasal iklim görülürdü. Doğal bitki örtüsü; hayvancılığa müsait olan bozkırdı. Yani, Orta Asya'da görülen iklim, Türklerin yaşam tarzını etkilemiştir.

Allah inancına benzer Gök Tanrı inancı vardı. Bu benzerlikten dolayı Türklerin İslamiyet'e geçişi kolaylaşmıştır. Şaman denilen din adamları vardı. Kam ve şaman denilen dini törenler yapılırdı. Türkler maden işlemeciliği, dokumacılık ve ata binme konusunda diğer milletlere örnek olmuşlardır. Çin'den öğrendikleri kâğıt, pusula, barut, matbaa gibi buluşları diğer milletlere öğreten de yine Türklerdir.

Nevruz / Yeni Gün-21 Mart):

Suların çoğalması, karları eriyip dağ başlarının görünmeye başlaması, havaların ısınması anlamına gelir.

Baharın başlangıç günü kabul edilir. Bayram günü olarak kutlanır. Doğanın kıştan bahara geçmesi ile bolluk ve berekete kavuşmasını simgeler.

Göktürkler'in Ergenekon Destanı Nevruz gününü konu alır.

	<p>Destan: Milletlerin yaşadıkları savaş, doğal afet gibi önemli olayların abartılı bir şekilde anlatıldığı, dilden dile dolaşarak yayılan hikâyelerdir.</p> <p>Hun Dönemi: <u>Oğuz Kağan Destanı</u></p> <p>Göktürk Dönemi: <u>Bozkurt ve Ergenekon Destanı</u></p> <p>Uygur Dönemi: <u>Türeyiş ve Göç Destanı</u></p> <p>Türlere özgü el sanatları: Halıcılık, çini (seramik süsleme sanatı), Ebru (su üzerine yapılan resmi kâğıda aktarma), minyatür(Çok ince işlenmiş ve küçük boyutlu resimlere ve bu tür resim sanatına verilen addır). Türklerde heykel sanatı putlara tapmayı çağrıştırdığı için gelişmemiştir.</p>
<p>3.BÖLÜM</p>	
<p>Ölçme-Değerlendirme EBA etkinlikleri ve Kazanım Testlerinden yararlanılacak.</p>	<p>1- Hunlar, Köktürkler ve Uygurlar ne zaman, nerde ve kim tarafından kurulmuştur?</p> <p>2-Hunlar ve Köktürklerin göçebe yaşam sürmelerinin nedeni nedir?</p> <p>3- Kavimler göçünün sebep ve sonuçları nelerdir?</p> <p>4-Kut, Nevruz, onlu sistem, kurultay ne demektir?</p> <p>5- Uygurların yerleşik hayata geçmeleri halkın yaşamında ne tür değişikliklere neler olmuştur?</p> <p>6-Orhun (Göktürk) Yazıtları nedir? Kim tarafından hangi amaçla dikilmiştir?</p> <p>7- İlk Türk devletlerine ait destanlara örnek veriniz.</p>

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM (2)	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS
KONU	İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim
SÜRE	40'+40'+40'+40'=160dk. 4 Ders
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.2.2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Eba
Dersin İşlenişi	<p>1- İslam dini hangi peygamber aracılığıyla ve günümüzdeki hangi ülkeden dünyaya yayılmıştır?</p> <p>2- Sizce insanın inandığı din onun hayatını nasıl etkiler?</p> <p>3- Halife ne demektir? Sorularıyla derse başlanacak.</p> <p>Öğrencilerden gelen cevaplara göre konuya geçiş yapılacaktır.</p> <p>Ders kitabındaki konu metni okutulacaktır. Metnin giriş kısmındaki ve sonundaki sorular öğrencilere sorulacaktır.</p> <p>Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p>* İslamiyet'in Yayılışı*</p>

İslam dini gelmeden Arap Yarımadası'nda *Cahiliye Dönemi* yaşanıyordu. Adam öldürme, kölelik, rüşvet, faizcilik, putlara tapma gibi yanlışların yapıldığı bir dönem vardı.

Hz. Muhammed (Muhammedü'l Emin) 571 yılında Mekke'de doğdu.610 yılının Ramazan ayının 27. gecesi Cebrail aracılığıyla ilk vahiy geldi.

İslam dinini istemeyen Mekkelilerin baskılarına dayanamayan Hz. Muhammed 622 yılında Mekke'den Medine'ye göç (Hicret) etmiştir.

Medine'de kurulan İslam devletinin büyümesini ve İslam dininin yayılmasını önlemek isteyen Mekkelilerle;

-Bedir(624),

-Uhud(625) ve 627 yılında

-Hendek savaşları yapılmıştır.

628 yılında Kâbe'yi ziyarete gelen Müslümanlarla Mekkeliler arasında **Hudeybiye Antlaşması** imzalanmıştır.

630 yılında Mekke tamamen Müslümanlar tarafından fethedilmiştir. Hz. Muhammed 632 yılındaki Veda Hutbesinin ardından vefat etmiştir.

Daha sonra Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali halife olmuşlardır. **Seçimle** iş başına geldiler.

Halife; peygamber vekili demektir.

Hz. Ebubekir: Kur'an kitap haline getirilmiştir. Arabistan'da siyasi birlik sağlandı.

Hz. Ömer: Şam ve Suriye, Kudüs, İran ve Mısır alındı. Çok adaletli bir insandı. Hicri takvim düzenlendi.

Hz. Osman: Kur'an-ı Kerim çoğaltıldı.

Hz. Ali: Bu dönemde Hz. Ali'yi sevmeyenlerin isyanları olmuştur. Hz. Ayşe tarafını tutanlarla Cemel (Deve Savaşı) yapılmıştır. Yine Müslümanların kendi aralarındaki Sıffin savaşının yarattığı sorunları Muaviye Hakem Olayı'nda çözmeye çalıştı. Bu çıkan sorunların sebebini Hz. Ali'de gören Harici grubu Hz. Ali'yi şehit etti.

Emeviler: Emeviler döneminde **halifelik** babadan oğula geçen **saltanat** haline geldi. Arap ırkını üstün görerek **Arap Milliyetçiliği** yaptıkları için bu

	dönemde İslamiyet'in yayılışı yavaşladı. Emevilerden sonra yönetimi Abbasiler ele alarak İslam dünyasının liderliğini sürdürdüler.
3.BÖLÜM	
Ölçme-Değerlendirme EBA etkinlikleri ve Kazanım Testlerinden yararlanılacak.	<p>1- İslam dini gelmeden önce Arap Yarımadası'ndaki döneme neden Cahiliye Dönemi denilir?</p> <p>2-İslam dini hangi tarihten itibaren dünyaya yayılmaya başladı?</p> <p>3- Hicret ne zaman meydana geldi, sebep ve sonuçları nelerdir?</p> <p>4- İslam dininin yayılmasını önlemek isteyen Mekkeliler ile Medine'deki Müslümanlar arasında hangi savaşlar olmuştur?</p> <p>5- 4 halife devrinde başa geçen halifeler kimlerdir, yaptıkları çalışmalar nelerdir?</p> <p>6-Emeviler döneminde İslam dininin yayılmasının yavaşlamasının nedeni nedir?</p>

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM (3)	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS
KONU	İslamiyet ve Türkler
SÜRE	40'+40'+40'=120dk.
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Eba
Dersin İşlenişi	1- Bir insanın dini inancında meydana gelen değişim onun yaşamını nasıl etkiler? 2- Türk İslam kültürü denince aklınıza neler geliyor? Sorularıyla derse başlanacak. Öğrencilerden gelen cevaplara göre konuya geçiş yapılacaktır. Ders kitabındaki konu metni okutulacaktır. Metnin giriş kısmındaki ve sonundaki sorular öğrencilere sorulacaktır.

Öğrencilere bilgi verilecek;

*** İslamiyet'in Yayılışı***

Eski Türkler Gök Tanrı inancına sahiptiler. Tengri dedikleri bir tanrının kendilerini yarattıklarına inanıyorlardı. Ahiret, cennet, cehennem ve de İslamiyet'teki ahlak anlayışına sahiptiler. Bütün bu özellikler, Türklerin İslam dinini benimsemelerini kolaylaştırmıştır.

Çin'in Arap topraklarını ele geçirmek istemesi üzerine Araplarla Türkler işbirliği yaparak **Talas Savaşı'nda** Çinlileri yendiler. Araplarla Türkler dost oldular. İslamiyet Türkler arasında hızla yayıldı. Uygurların mani dinini benimsemesi Türklerin yerleşik hayata geçmelerini sağlamıştı. İslamiyetle birlikte Türkler tamamen yerleşik bir hayat yaşamaya başladılar. İslam dini Türklerin örf ve adetlerini, kısacası kültürünü etkilemiştir.

Türklerin topluluklar halinde Müslümanlığı kabul etmeleri Talas Savaşı (751) ile hız kazanmıştır.

Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte meydana gelen değişimler:

Türklerin geniş bir coğrafyada yaşamaları ve farklı dinlerle temas hâlinde olmaları, çeşitli din ve inançları benimsemelerinde etkili olmuştur. İslamiyet'ten önce Türkler Gök Tanrı, Budizm, Şamanizm, Zerdüştlük, Manihaizm ve Hristiyanlık gibi din ve inançları kabul etmişlerdir. Bunlar içinde en yaygın olanı Gök Tanrı inancıydı. Bu inanç sisteminde dinî törenleri "Şaman" adı verilen kişiler yönetmiştir. İslamiyetle **birlikte dini yaşam ve değişmiştir.**

Türkler, sadece yeni bir dini kabul etmekle kalmamışlar, İslamiyet'in yayılması ve gelişmesi için de gayret etmişlerdir.

Türkler, İslam dinine geçtikten sonra bu dinin maddi ve manevi özelliklerini benimsemişlerdir. Ayrıca **İslamiyet ile çelişmeyen kendi örf, âdet ve geleneklerinin birçoğunu devam ettirmişlerdir.** Türklerin İslamiyet'i kabulü ile edebiyat, sanat, mimari anlayışında değişimler yaşanmıştır. **İslamiyet'ten etkilenen ve İslamiyet ile zenginleşen bir Türk-İslam medeniyeti doğmuştur.**

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte **yönetim alanında da bazı değişiklikler** olmuştur. Bu değişiklikler şunlardır:

- İslam öncesinde görülen kurultay, divan adı verilen bir meclise dönüştü.
- Hükümdarlar halife tarafından onaylanmaya ve halife adına hutbe okutulmaya başlandı.
- Paraların üzerine halifenin ismi yazıldı.
- Hükümdarlar İslami isim ve unvanlar aldılar.
- İlk Türk-İslam devletlerinde yöneticilerin kendi adlarına **hutbe** okutmaları bağımsızlığın bir göstergesi olarak kabul edildi. Bu anlayış sonraki Türk-İslam devletlerinde de devam etti.

Bağımsızlığına son derece düşkün olan Türkler, İslam öncesi dönemde **cihan hâkimiyeti** düşüncesine sahip idi. Bu düşünce, İslamiyet'in kabul edilmesinden sonra cihat anlayışı ile yaşamaya devam etti. Karahanlıların, Gaznelilerin ve Selçukluların gayrimüslimlerle mücadelesinde bu anlayış etkili oldu.

Yerleşik hayatın yaygınlaşmasıyla birlikte köylerde tarım ve hayvancılık, şehirlerde el sanatları ve ticaret gelişti. Sivil toplum kuruluşlarının ve sosyal yardımlaşma kurumlarının temeli olan vakıflar açılmıştır. İlk Müslüman Türk devletlerinde İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte **cami, medrese, türbe yapımı** da başlamıştır. Ticaret yolları üzerinde kervanların konaklayabilecekleri **kervansaraylar** yapılmıştır. Bu **mimari değişim** aynı zamanda şehirleşmeye katkı sağlamıştır.

Medreseler, Türk-İslam devletlerinin başlıca eğitim ve bilim kurumlarıydı. Karahanlılar ilk Türk medreselerini inşa etmişlerdir. Medreselerde tıp, matematik, astronomi vb. bilim dallarında eğitim verilmiş ve birçok bilim insanı yetişmiştir.

İslamiyeti Kabul Eden İlk Türk Devletleri

Karahanlılar 840-1212

İslamiyeti kabul eden ilk Türk Devleti'dir. Satuk Buğra Han zamanında İslamiyet kabul edilmiştir.

İlk Türk-İslam kültürüne ait eserler Karahanlılar döneminde verilmiştir.

Kaşgarlı Mahmut tarafından **Divan-ı Lugat-it Türk** (Büyük Türk Sözlüğü) adlı eser yazılmıştır. Bu eser Türkçe'nin Arapçadan ve diğer dillerden zengin

	<p>bir olduğunu ispatlamak amacıyla yazılmıştır</p> <p>Yusuf Has Hacıp tarafından Kutadgu Bilig (Mutluluk Bilgisi) adlı eser yazılmıştır. Bu eser insanların hayatında başarılı ve mutlu olması için insanlara öğütler vermiştir.</p> <p>Gazneli Devleti</p> <p>Ordularında fil kullanmışlardır</p> <p>Gazneli Mahmut zamanında İslamiyet Hindistan'a yayıldı.</p> <p>Bu başarıdan dolayı halife Gazneli Mahmut'a "Sultan" unvanını vermiştir.</p> <p>1040 yılında Selçuklularla yapılan Dandanakan savaşı sonucu Gazneliler yıkılmış, Selçuklular kurulmuştur.</p> <p>Büyük Selçuklu Devleti 1040-1157</p> <ul style="list-style-type: none"> -Dünyanın ilk üniversitelerinden olan "Nizamiye Medresesi"ni kurdular -Bu medrese, Selçuklu veziri Nizamül-mülk tarafından Bağdat'ta kuruldu. -Sultan Alparslan döneminde 1071 yılında Bizans ile Malazgirt savaşı yapıldı. <p>Sebebi: Türklerin Anadolu'ya yerleşmek istemeleri</p> <p>Gelişimi: Sultan Alparslan ve Bizans Kralı Romen Diyojen Malazgirt ovasında karşı karşıya geldi.</p> <p>Sonuç: Türkler kazandı.</p> <p>Önemi: Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.</p>
3.BÖLÜM	
<p>Ölçme-Değerlendirme</p> <p>EBA etkinlikleri ve Kazanım Testlerinden yararlanılacak.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1- Talas savaşının Türk tarihindeki önemi nedir? 2- Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte meydana gelen değişimler nelerdir? 3- İslamiyeti kabul eden İlk Türk Devletleri hangileridir? 4- Divan-ı Lugat-it Türk ve Kutadgu Bilig kimin eseridir, hangi amaçla yazılmıştır? 5- Gazneli devletinin İslam dininin yayılmasına yaptığı katkılar nelerdir? 6- Malazgirt savaşı hangi devletler arasında olmuştur, sebep ve sonuçları nelerdir?

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM (4)	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS
KONU	Yeni Yurt Anadolu
SÜRE	40'+40'+40'+40'+40'+40'=240dk.
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder. Türkiye Selçukluları Dönemi'nde gerçekleştirilen kültürel faaliyetlerin Anadolu'nun yurt edilme süreci üzerindeki etkisine vurgu yapılır.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Eba
Dersin İşlenişi	1- Çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalsaydınız gideceğiniz yerin hangi özelliklere sahip olmasını isterdiniz? 2- Anadolu toprakları Türkler tarafından neden yeni bir yaşam alanı olarak seçilmiş olabilir? Sorularıyla derse başlanacak. Öğrencilerden gelen cevaplara göre konuya geçiş yapılacaktır.

Ders kitabındaki konu metni okutulacak. Metnin giriş kısmındaki ve sonundaki sorular öğrencilere sorulacak.

Öğrencilere bilgi verilecek;

Büyük Selçuklu Devleti 1040-1157

-Dünyanın ilk üniversitelerinden olan “Nizamiye Medresesi”ni kurdular

-Bu medrese, Selçuklu veziri Nizamül-mülk tarafından Bağdat’ta kuruldu.

-Sultan Alparslan döneminde **1071 yılında Bizans ile Malazgirt** savaşı yapıldı.

Sebebi: Türklerin Anadolu’ya yerleşmek istemeleri

Gelişimi: Sultan Alparslan ve Bizans Kralı Romen Diyojen Malazgirt ovasında karşı karşıya geldi.

Sonuç: Türkler kazandı.

Önemi: Anadolu’nun kapıları Türklere açıldı.

Türkler Anadolu’ya yerleşmeye başladılar. Anadolu Türk yurdu oldu. Anadolu Türk tarihi başlamış oldu. Anadolu’da Danişmetliler (Kayseri), Mengücekler (Erzincan), Saltuklular (Erzurum), Artuklular (Diyarbakır), Çaka Beyliği(Çanakkale) ve Türkiye (Anadolu) Selçukluları kuruldu.

***Anadolu’da kurulan beylikler Anadolu’nun Türkleşmesine katkıda bulundular. Kültür ve medeniyet yönünden Anadolu’yu zenginleştirdiler. Pek çok eser yaptılar.**

Türkiye (Anadolu) Selçukluları 1075 yılında Süleyman Şah tarafından İznik’te kuruldu.

Anadolu bir ticaret merkezi oldu. Kervansaraylar yaptırıldılar.

1176 yılında Bizans, Türkleri tekrar Anadolu’dan atmaya çalıştı. Yapılan **Miryokefalon Savaşı’nı** Türkler kazandı. Türklerin Anadolu’dan atılamayacağını anladılar. **Anadolu’nun Türk yurdu olduğu kesinleşti.**

Ahilik; Esnaf dayanışma teşkilatı.

Mesleki eğitim yanında dini ve ahlaki eğitim de verilen bir kurumdur.

Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli, Mevlana bu dönemde yaşamış, halka örnek olmuş kişilerdir.

Sinop ve Alaiye (Alanya) tersanelerine önem verdiler. **Denizcilik** gelişti.

	<p>II.Kılıçarslan'ın 11 oğlu arasında taht kavgası başladı. Türk devletlerinde ülke, hükümdar ve ailesinin ortak malıdır. Bu yüzden her hükümdar değişiminde taht kavgaları çıkmış ve topraklar çocuklar arasında paylaştırıldığı için kısa sürede yıkılmıştır. Moğol hükümdarı Cengiz Han Türklere savaş açtı. 1243 yılında yapılan Kösedağ Savaşı'nı Anadolu Selçuklu Devleti kaybetti ve yıkılışa doğru sürüklendi.</p> <p>Haçlı Seferleri</p> <p>11. ve 13.yy arası Hristiyanların Papa'nın kışkırtmasıyla kutsal saydıkları yerleri Müslümanlardan almak, doğunun zenginliklerine ulaşmak için yaptıkları seferlere Haçlı Seferleri denir. Siyasi ve ekonomik sebepleri olan bir seferdir. Haçlı orduları karşısında Türkler önemli başarılar kazanmıştır. Türkler İslam dininin koruyuculuğunu üstlendiler. Haçlılardan korunmak amacıyla başkent İznik'ten Konya'ya taşınmıştır. *Haçlı seferleri sayesinde doğunun pek çok zenginliği (barut, pusula, kâğıt, matbaa) batıya taşındı. Akdeniz limanları önem kazandı. Avrupa'da derebeylik (toprak ağalığı) zayıfladı. Papazlara ve kiliseye duyulan güven azaldı.</p>
<p>3.BÖLÜM</p>	
<p>Ölçme-Değerlendirme EBA etkinlikleri ve Kazanım Testlerinden yararlanılacak.</p>	<p>1- Malazgirt savaşının Türk tarihindeki önemi nedir?</p> <p>2- Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri hangileridir?</p> <p>3- Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkıları nelerdir?</p> <p>4- Kervansaray nedir?</p> <p>5- Miryokefalon Savaşı'nın Türk tarihindeki önemi nedir?</p> <p>6- Haçlı Seferlerinin sebep ve sonuçları nelerdir?</p>

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

1.BÖLÜM (5)	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS
KONU	Medeniyete Yön Veren Yollar
SÜRE	40'+40'+40'+40'=160dk.
2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.2.5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar. <i>Tarihî İpek ve Baharat yolları, ilgili haritalar üzerinden ele alınır.</i>
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, Eba
Dersin İşlenişi	<p>1- XI. yüzyılda yaşadığımızı düşünün. Bu durumda farklı kültürleri ve devletleri tanımak için neler yapabilirsiniz?</p> <p>2- Günümüzde ticaret yapmak için kullanılan ulaşım yolları nelerdir?</p> <p>Öğrencilerden gelen cevaplara göre konuya geçiş yapılacaktır.</p> <p>Ders kitabındaki konu metni okutulacaktır. Metnin giriş kısmındaki ve sonundaki sorular öğrencilere sorulacaktır.</p> <p>Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p>İpek Yolu: Çin'in Şian kentinden başlayıp Orta Asya'daki önemli</p>

	<p>başkentlerden geçerek İstanbul'a, oradan da Avrupa'ya ulaşan yola İpek Yolu denir. İpek, porselen, kâğıt, baharat ve değerli taşlar taşınmakta ve genelde doğunun zenginlikleri, malları batı ülkelerine satılmaktaydı. Bu yolu denetim altına almak isteyen Bizans ve Sasani devletleri arasında savaşlar bile olmuştur. İpek Yolu, hem ticaretin gelişmesi açısından hem de kültürlerin birbirleriyle kaynaşması açısından insanlara büyük katkılar sağlamıştır.</p> <p>Baharat yolu: Hindistan çevrelerinden başlayıp Akdeniz ve Anadolu'ya uzanan ticaret yoludur. Osmanlı devleti uzun süre ipek ve baharat yolunun kendi kontrolünde tutmuştur. Avrupa ülkeleri Osmanlı, Venedik gibi devletlere para verip de doğu ülkeleriyle ticaret yapmak yerine doğu ile ticaret yapılabilecek yeni yollar aradılar. Coğrafi keşifler sebebiyle İpek ve Baharat Yolu önemini yitirmiş, batılı ülkeler doğu ile ticaret yapmak için yeni deniz yolları keşfetmişlerdir.</p> <p>Demir İpek Yolu</p> <p>Tarihi İpek Yolu, demiryolu hattıyla yeniden hayat buluyor. Demir İpek Yolu sayesinde Londra'dan kalkan bir tren Pekin'e kadar kesintisiz gidebilecek. Bu yol, hem ekonomik hem de kültürel etkileşim açısından çok önemli. Bu proje ile Çin'den İngiltere'ye kadar demir yolu ağı örülecektir. Bu mesafe yaklaşık 7 bin kilometre azalacaktır. Çin'den yola çıkan bir tüccar ya da turist ülkemizden de geçerek yaklaşık 15 günde İngiltere'ye ulaşabilecektir. Türkiye yılda 1 milyar dolar kazanacak. Yılda 1 milyon yolcu taşıyacak.</p>
3.BÖLÜM	
<p>Ölçme-Değerlendirme EBA etkinlikleri ve Kazanım Testlerinden yararlanılacak.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1- İpek yolu nereden nereye uzanır, İpek yolunun tarihteki önemi nedir? 2- İpek yolu ile taşınan mallara örnek veriniz. 3- Baharat yolu nereden nereye uzanır? 4- Baharat yolunun tarihteki önemi nedir? 5- Baharat yolu ile taşınan mallara örnek veriniz. 6- Demir İpek Yolu'nun yapılış amacı nedir?

EK 5: BAŞARI TESTİ

İPEK YOLUNDA TÜRKLER ÜNİTESİ AKADEMİK BAŞARI TESTİ

- 1) İpek Yolu üzerinde ipeğin yanı sıra; baharat, porselen, kürk, kâğıt, tahıl, cam, fildişi vs. taşınırdı. Bu yol yaklaşık iki bin yıldır insanlık tarihinde devletlerarası siyasi, ekonomik ve kültürel alanda önemli bir köprü olmuştur.

Verilen bilgilere göre hangi yargıya ulaşılabilir?

- A) İpek Yolu'nda sadece tarım ürünleri taşınmıştır.
B) İpek Yolu'ndan en fazla Türkler yararlanmıştır.
C) İpek Yolu'nun varlığı Avrupalıları farklı yol arayışından vazgeçirmiştir.
D) İpek Yolu sayesinde devletlerarasında birçok alanda etkileşim yaşanmıştır.

- 2) Orta Asya'daki Türk toplulukları uzun süre geniş bir coğrafyada ve dağınık bir şekilde yaşamışlardır.

Bu durum Türklerde aşağıdakilerden hangisini zorlaştırmıştır?

- A) Göçebe hayat yaşamayı
B) Sözlü hukuk kurallarının uygulanmasını
C) Bir devletin çatısı altında birleştirilmesini
D) Hayvancılıkla uğraşılmasını

3) Ordusunu onluk sisteme göre düzenleyen ünlü Hun hükümdarı kimdir?

- A) Mete Han B) Teoman C) Atilla D) Kiok

- 4) Köktürk yazıtları, II. Köktürk Devleti(Kutluk Devleti)zamanında, Bilge Kağan, Bilge Kağan'ın kardeşi Kül Tigin ve vezir Tonyukuk adına diktirilmiştir. Bu yazıtlarda, Türklerin tarihinden ve yaşayış tarzlarından,Çin ile mücadelelerinden ve Türk Milleti'nin yaptığı hatalardan bahsedilir.

Yukarıdaki paragrafa göre Köktürk yazıtlarında aşağıdakilerden hangisinden söz edilmemiştir?

- A) Köktürk Devleti'nin Çin ile olan ilişkilerinden
B) Geçmişte yapılan bazı yanlış uygulamalardan
C) Türklerin günlük hayatından
D) İslamiyet'i nasıl kabul ettiklerinden

5) Şu an geliştirilmiş olarak kullandığımız matbaayı Türk tarihinde ilk defa kullanan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Göktürkler B) Uygurlar C) Gazneliler D)Hunlar

6) Orta Asya'da yaşayan Türkler, göçebe bir hayat sürüyordu. Büyük çadırlarını at arabaları ile mevsim değişince taşıyorlar başka yerde tekrar kuruyorlardı. Kadınlar erkekler kadar etkin ve toplum içinde söz sahibiydi.

Yukarıdaki paragrafa göre parçaya en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Eski Türklerde Sosyal Yaşam
B)Eski Türklerde Kültür
C)Eski Türklerde Sanat
D)Eski Türklerde Ekonomik Hayat

7) Hititler tanrılarına hesap vermek için her yıl, yaptıklarını yazıya aktarmışlardır.

Bu bilgiye göre, Hititlerin tarafsız tarih yazıcılığını başlattığı, krallara ait yıllıklara verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tavananna B) Anal C) Pankuş D) Hiyeroglif

8) Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde Hunlar ve Göktürlere ait olan destanlar sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

<u>Hun</u>	<u>Göktürk</u>
A) Türeyiş	Oğuz Kağan
B) Oğuz Kağan	Ergenekon
C) Ergenekon	Türeyiş
D) Oğuz Kağan	Türeyiş

9) Uygurlar daha önceki Türk Devletlerinden farklı olarak tarım yapmışlar, saraylar ve tapınaklar kurmuşlar, rahat ve bol kıyafetler giymişlerdir.

Bu bilgilere göre Uygurlar hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Göçebe bir hayat sürmüşlerdir.
- B) Moğolların etkisine girmişleridir.
- C) Yerleşik hayata geçmişlerdir.
- D) Çin egemenliğine girmişlerdir.

10) Tarihte bilinen ilk Türk devleti hangisidir?

- A) Asya Hun Devleti
- B) Uygur Devleti
- C) Avrupa Hun Devleti
- D) Türkiye Cumhuriyeti

11) Orta Asya Türk Devletleri, özellikle Mete Han Dönemi'nde, Çin üzerine çeşitli seferler düzenlemesine ve başarılar elde etmesine rağmen, bu ülkeye yerleşmemişlerdir.

Bunun nedeni, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sınırları batı yönünde genişletmek istemeleri
- B) Milli benliklerini, kültürlerini korumak istemeleri
- C) Orta Asya'da taht kavgalarının sürmesi
- D) Olumsuz iklim şartlarının hüküm sürmesi

12) Orta Asya Türk devletlerinde ölen kişinin yaşarken öldürdüğü insan sayısı kadar taş dikilirdi, bu taşlara ne ad verilir?

- A) Töre B) Pankuş
C) Balbal D) Anal

13) Göktürklerde yazılı hukuk anlayışı yerine sözlü hukuk kuralları gelişmiştir. Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ekonomik faaliyetler
B) Maniheizm inancına sahip olunması
C) Hayvancılıkla uğraşılması
D) Göçebe bir yaşam sürdürülmesi

14) Aşağıdakilerden hangisi günümüz Türk'ler deki kutlama ve törenlerden biri değildir?

- A) Düğün merasimi
B) Mahalli kurtuluş günleri
C) Paskalya bayramı
D) Nevruz bayramı

15) Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinde;

- I. Halkın boylar halinde yaşaması
II. Gök tanrı inancının İslamiyet ile ortak noktalarının olması
III. Ülkenin Hakan tarafından yönetilmesi

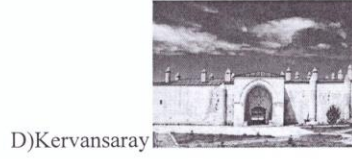
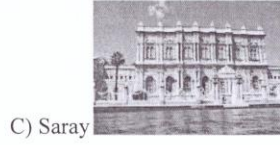
nedenlerinden hangisi ya da hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) I ve II

16) Aşağıdakilerden hangisi Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevlerinden değildir?

- A) Cumhuriyetimizin varlığını ve geleceğimizi korumak
B) Savaşta ve barışta ülkemizi iç ve dış tehditlerden korumak
C) Huzurumuzu ve güvenliğimizi sağlamak
D) Kanunlar çıkararak ülkeyi yönetmek

17) İpek Yolu üzerinde seyahat eden tüccarların konaklamaları için kurulan yapı aşağıdakilerden hangisidir?

18) Türk - İslam Devletleri'nde inşa edilen ve içerisinde cami ile birlikte hamam, medrese, mektep, imaret, türbe, kütüphane, aşevi, darüşşifa, kervansaray vb. binaların bulunduğu yapıya ne denir?

- A) Cami B) Külliye C) Bedesten D) Konak

19) Aşağıdakilerden hangisi kervansaraylardaki bir özellik değildir?

- A) Yolcuların dinlendiği bir yerdir.
B) Kervansarayların varlığı ticari faaliyetleri yavaşlatmıştır.
C) Ticaret yapanlar için çok önemlidir.
D) Yol üzerinde bulunur.

20) Tarihi İpek Yolu, toplumlar arasındaki ilişkilerden hangisinin gelişmesinde etkili olmamıştır?

- A) Kültürel B) Ekonomik C) Eğitim D) Siyasal

21) Aşağıdakilerden hangisi Kavimler Göçü'nün dünya tarihi açısından bir sonucudur?

- A) İlk Çağın kapanması, Orta Çağ'ın başlaması
B) Avrupa'da derebeylik sisteminin oluşması
C) Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması
D) Avrupa'nın toplum yapısının değişmiştir

22) Hz. Osman Dönemi'nde;

- I. Kıbrıs'ın fethedilmesi
- II. Kur'an-ı Kerim'in çoğaltılması
- III. İran'ın fethinin tamamlanması

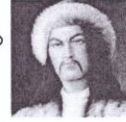
gelişmelerinden hangisi ya da hangileri İslam Devleti'nin denizcilik faaliyetleri ile ilgilendiğini kanıtlar?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II-III D) I ve III

23) Mete Han ile özdeşleştirilen ve ona ait olduğu sanılan destan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Göç B) Türeyiş C) Uygur D) Oğuz Kağan

Ben Asya Hun Devleti'nin hükümdarı Teoman. Orta Asya'daki Türk boylarını birleştirdim. Çin üzerine akınlar yaparak, Çin'e ekonomik ve siyasi üstünlük sağladım.

24) Yukarıda Teoman'ın verdiği bilgiye göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Çin ile mücadele edildiğine,
- B) Hunlar ile Türk boyları arasında mücadele yaşandığına
- C) Çin'in vergiye bağlandığına
- D) Orta Asya 'da siyasi birliğin sağlandığına

25) Tarihte Türk ismi ile kurulan ilk Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyük Hun Devleti
- B) Uygur Devleti
- C) Türkiye Cumhuriyeti
- D) Göktürk Devleti

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Gülfidan ANAHTARCIOĞLU

Doğum yeri ve Tarihi: Aksaray - 1987

Medeni Hali: Evli

İletişim Bilgileri: gfidanhtcgl@gmail.com

0536 344 70 44 (GSM)

EĞİTİM

2002-2005- Aksaray Lisesi

2008-2012- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü

2014-2019- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim dalı Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

19.10.2015 MEB Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (Ek Ders Karşılığı)

2015-2019 Özel Kurumda Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

YABANCI DİL

İngilizce

